Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 27 (15650) | 1981 оной февралиин 1, воскресени | Сэн 2 мүнгэн.

М. И. Калининай нэрэмжэтэ Улаан-Үдын станциин вагонно деподо М. К. Рыбин гушан жэлэй саана слесареэр ерээд, мүнөөшье хүрэтэр тэндээл вагонуудые хинан хараггшаар ажаллажа байдаг.

Михаил Константинович «Хүндэтэ түмэр харгышан» гэһэн нэрэ зэргэтэй, КПСС-эй горкомой гэшүүн юм.

Үнгэрэгшэ жэлэй декабрь һарада өбтэй эетэй энэ коллектив дүрбэн мянгаад вагонуудые заһабарилха зуураа, тэрэнэй 30 процентнь түрүү онол арга хэрэглэжэ, богонихон болзор соо, һайн шанартайгаар заһабарилагдаһан байха юм.

М. СУТУРИНАЙ фото.

БИ-ТАБАН ЖЭЛДЭ, ТАБАН ЖЭЛ-НАМДА

ГАБШАГАЙГААР АЖАЛЛАХА ХҮСЭЛЭНТЭЙБДИ

Арбадахи табан жэлнай урагшатайгаар түгэсөө. Иигээд лэ удаадахи табан жэлэйнгээ хараа түсэбүүдые дүүргэжэ эхилбэбди. Эдэ холын хараа түсэбүүднай «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тухай КПСС-эй ЦК-гай проект дотор эли тодоор харуулагдаба гэшэ. Мүнөө үеын шухала энэ документые би тон анхаралтайгаар шудалбаб. Совет хүнэй ажабайдалые саашадань улам һайжаруулхаар хараалһан энэ Гол шэглэлнүүдые сэдьхэл зүрхэнһөө баясангүй уншажа болохогүй байна. Хүн зоной үдэр бүри ургажа байгаа эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые гүйсэд һайнаар хангаха гэшэ бэлэн хэрэг бэшэ гээд өөрынгөө ажалай дүй дүршэлһөө мэдэнэб. Хэды тиимэ байгаашье һаань, үнгэрһэн табан жэлэй туршада ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын хэмжээн 9-дэхи табан жэлэйхитэй сэсуулбэл, аяар 43 процентээр ургаһан байна. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэшье иимэ ургалта хангагдахаар хараалагдаба гэшэ. КПСС-эй ЦК-гай проект дотор иигэжэ заагдана: **«Ажаһуудалай талаар хангалгын хэмжээ 1,4—1,5 дахин тухай ехэ болгохо. Захилнуудые дүүргэлгын шанар ба хангалгын культура дээшэлүүлхэ...»**

Минии ажалладаг «Бурятшвейбыт» нэгэдэлэй хубсаһа заһабаридаг цехэй коллектив үнгэрэгшэ табан жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар дүүргээ һэн. Бидэ арбадахи табан жэлэй түсэбүүдые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ оролсоод, ажалдаа амжалта туйлахын түлөө бүхы хүсэ шадалаа, мэргэжэл шадабаряа зорюулжа эхилһэн байнабди.

...Нэгэтэ, үнгэрэгшэ жэлэй Майн һайндэрэй урда үдэрынь ажалдаа ерэхэдэмни, суггаа хүдэлдэг нүхэдни, бусадшье хүнүүд суглараад, «Сахилгаан» хуудаһа ханандаа үлгэнхэй, баглаа сэсэгүүдээр намайе угтажа, амаршалжа байгаа һэн.

— Энэтнай иихэдэз юун гээшэб? — гэбэб. Арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбые дүүргэбэб гэжэ огто мэдэнгүй ябаһан байгааб. Би 4 жэл 4 һарын туршада түсэбөө дүүргээ ха юмбиб.

Намайе халуунаар амаршалхадань, сэдьхэл зүрхэнһөө баясаа һэм. Таанадта һайн даа, һайн һайханиие хүсэнэб гэжэ сэдьхэлэйнгээ баярые мэдүүлээ бэлэйб.

Үнэхөөрөөшье, суггаа ажалладаг нүхэдэйнгөө, бүхы бригадынгаа (бригадирнай Анна Трифоновна Яковлева) нүхэд ёһоной туһаламжын, дэмжэлгын ашаар амжалта туйлагдаа гээд онсолон тэмдэглэхэ байнаб. Манай бригадада бүхыдөө 7 хүн. Залуушуулшье бии. Бэе бэедээ туһалалсадаг, зүбшэл заабари үгэлсэжэ, дүй дүршэлөө халан абалсадаг, эбтэй эетэйгээр ажалладаг тула бригадамнай арбадахи табан жэлэйнгээ түсэб 1 һараар урид, декабриин 1 болотор дүүргээ һэн.

Мүнөө манай бригадын гэшүүд КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ шармайн оролсоод, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаа. Бидэнэр байгша онойнгоо хоёр һарын түсэбые съездын нээгдэхэ үдэр хүрэтэр дүүргэхэ уялга абаһан байнабди. Тиихэдээ «КПСС-эй XXVI съездын нэрэмжэтэ бригада» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө бусад бригадануудтай мүрысэжэ байнхайбди.

Бригадымнай гэшүүд Екатерина Архиповна Берштейн, Валентина Ивановна Лазарева, Эльвира Алдаровна Абгалдаева болон бусаднай хододоо түсэбөө үлүүлэн дүүргэдэг хүнүүд гээшэ. Бидэнэр хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, абаһан уялгаяа дүүргэхэбди. Би өөрөө түрүүшын хоёр һарын түсэбые 10 үдэрөөр урид, февралиин 20 болотор дүүргэхээр зэһэнхэйб.

Гэхэтэй хамта манай ажал хэрэгэй хэдэ хэдэн шухала асуудалнууд дээрэ тогтохо хүсэлэн бии. Нэн түрүүшээр кадрнууд дуталдадаг болонхой. Энээнһээ уламжалан, түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ бэрхэшээлнүүд дайралдана. Гол түлэб училищи дүүргэһэн басагад манайда ажаллахаяа ерэдэг. Тиигээд тэдэмнай үнишье болонгүй ажалһаа гаража ошоно. Юундэб гэхэдэ, гэр байра гэхэ мэтэшэлэн ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалга манай нэгэдэлдэ һайнаар үшөөл эмхидхэгдэнэгүй. Ушар иимэһээ ажаллаха дуратай ерэһэн залуу басагадые өөрынгөө мэргэжэлдэ һургаха баатай болонобди. «Бурятшвейбыт» нэгэдэлдээ оёдолшодые һургаха хэдэн һарын курсануудые нээхэдэ яалтай байгааб? Минии һанахада, залуушуулда һайнаар ажаллаха эрхэ байдал хангахын түлөө бултадаа оролдохо ёһотойбди.

Арбадахи табан жэл намда, минии гэр бүлэдэ ехэ аша туһа хүргэһэн байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ байраяа үргэдхөө һэмди. Үбгэмни түлөөһэгүй путёвкоор курортдо амаржа ерээ. Үхибүүднай һургуулидаа һуража байнхай. Һайнаар ажаллажа, Эхэ оронойнгоо экономическа хүсэ шадалые улам арьбадхаха бүхы эрхэ байдал юрын хүдэлмэришэдтэ олгогдоно. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ энэ талаар үшөө ехэ алхамай хэгдэхэ байһанда этигэнэб.

Партиингаа ээлжээтэ XXVI съездын хүндэлэлдэ зорюулан, абаһан социалис уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө, арба нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбтэ даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн, эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллахаар зэһэнхэйбди.

Т. ДАНИЛОВА,
«Бурятшвейбыт» нэгэдэлэй заһабарилгын цехэй оёдолшон.

КПСС-эй XXVI съездые угтуулан

УРИДШАЛАН ДҮҮРГЭБЭ

Сэлэнгын совхозой хүдэлмэришэд КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсожо, байгша оной түрүүшын үдэрһөө ажал хэрэгтээ һайн үрэ дүн туйлана. Манай ажахы район дотороо түрүүлэн. гүрэндэ мяха тушааха энэ жэлэй гурба һарын түсэбтэ даабари үлүүлэн дүүргээ. Жэлэй эхинһээ хойшо бэлэдхэлэй пунктнуудта 590 гаран центнер мяхан тушаагдажа, нэгэдэхи кварталаймнай түсэб арбан центнерээр үлүүлэн дүүргэгдэбэ.

В. ПОПОВ.
совхозой экономист.
Сэлэнгын район.

ШАНДА ХҮРТЭГШЭ

Бэрхэ хонишон, коммунист Резван Нургалиевич Нурмахметов эршэтэ ажалаараа Хүрбын совхоз, мүн район дотороо үнинэй суурханхай. Энэ нүхэр жэлһээ жэлдэ дүршэл ехэтэй боложо, даалгагдаһан отарынгаа хонин бүриһөө хурьга түлжүүлжэ, зуутанай тоодо оролсонхой. Нёдондоной үбһэ тэжээлээр дутамаг жэлдэ тэрэнэй даадаг бригада зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 113 хурьга абажа, түсэбтэ даабаряа холо үлүүлһэн юм.

Һаяшаг үнгэрэгшэ табан жэлэй дүнгөөр ажалдаа эрхим дүн туйлаһанайнгаа түлөө ахалагша хонишон Резван Нурмахметов Ажалай Алдар Солын III шатын орденоор шагнагдаба.

Мүнөө энэ түрүү хонишон Һальхай гэжэ газарта түлгэ хонидые харууһална. Хонидоо һайн бэлшээридэ адуулжа байһан тэжээлээ гамтайгаар хубаарилан эдюулжэ, даалгагдаһан отарынгаа түлгэнүүдые гарза хоролтогүйгөөр харууһална. Хонидойнь хүсэ шадалынь һайн.

Ц. ГОМБОДОРЖИЕВА.
Хоринн район.

ҮДЭР БҮРИ ОЛОШОРНО

Манай районой ажахынууд байгша ондо 46,5 мянган эхэ хонидһоо 42 мянган хурьга абаха зорилготой юм. Энэнь зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 90 хурьгад абтажа, түлжүүлэгдэхэ болоно. Тиимэһээ бүхы хонишоднай ажахынгаа гол һалбари болохо хонин ажалые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулна.

Энэ жэлэй январь һарада районойнгоо эхэ хонидые харууһалдаг хонишодые «Заветы Ильича», Оронгын совхозуудта хоёр дахин суглуулжа, зүблөө үнгэргөөбди. Эндэ социалис уялга баталан абтаа.

Мүнөө бүхы дээрээ 2 мянга гаран хурьгадтай болообди. Түл һайнаар абтажа, хурьгадаймнай тоо үдэр бүри олошорно. Илангаяа «8-ое Марта», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай олонхи хонишодой отарануудта хурьгад олоор абтажа эхилээ. Тэдэнэр 600—800-аад хурьгадтай болоод байна. Эхэнүүдынь һүтэй, хурьгадынь тобир һайн. Эндэхи хонишодой коллективүүд энэ шухала кампанида һайнаар бэлдэжэ, эмхитэйгээр үнгэргэжэ байнхай. Хурьгашад бүхы отарануудта хүсэд хүрэхөөр табигданхай. Үшөө Улаан-Үдэ хотоһоо сакманщигуудаар ажаллаха 120 хүн ерэхээр хараалагдана.

Эхэ хонин бүридэ 200—400 грамм талха таряанай зүйл, 150 грамм жэжэ болгогдоһон нарһанай шөлбүүһэ, һолоомо үгэнэбди. Хонид бүлеэн уһаар уһалагдана.

Энэ харюусалгатай хаһада манай хонишод ажалай тусхай хубсаһаар дуталдана. Мүн малай эм дом, илангаяа загаһанай тоһон ехэл хомор.

В. ПРОНЬКИН,
Улаан-Үдын райгүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин ахамад зоотехник.

ТҮЛ АБАЖА ЭХИЛБЭ

Эгээл мүнөө үедэ манай колхозой 5 отарада эхэ хонидынь хурьгалжа эхилбэ. Һүүлэй мэдээгээр түрүүшын зуугаад хурьган абтажа, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэжэ байна.

Бидэ байгша ондо 3000 эхэ хонинһоо 2460 хурьгадые абаха түсэбтэйбди. Энэ зорилгобо бэелүүлхын түлөө манай хонишод харюусалгатай хаһадаа һайнаар бэлдээ. Бүри эртэнһээ хойшо хони, хурьгадайнгаа байрануудые дулаалһан, хобоо хобтонуудые бэлдэһэн юм. Отарануудта сакманщигуудаар ажаллаха дүй дүршэлтэй хүнүүд томилогдонхой. Энэ жэлэй үбэлжэлгын хүндэ хүшэрыень хараадаа абажа, түрэхэ хонидоо бэлшээхын хажуугаар, тэдэндэ нэмэлтэ тэжээл үгэнэбди, бүлеэн уһаар ханганабди. Иигэжэ манай ажахын хонишод партиин XXVI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсожо, байгша ондо һайнаар түлжүүлхые оролдоно.

Г. БУЯНТУЕВ,
Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

ОРОЛДОЛГЫН АШААР

Манай колхозой түлгэ хонидые харууһалагшадай 8 коллектив мүнөө сүлөө забгүй ажаллажа байнхай. Байгша ондо үбһэ тэжээлээр дутамаг үедэ малаа гарза хоролтодо оруулангүй ондо оруулха гээшэ манай гол зорилго болоно. Хонишодоймнай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй.

Тиимэһээ энэ талаар манай ажахын түрүү хонишод мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадан, ехэхэн оролдолго гаргана. Колхозой хонишодой нэгэн Галина Нимаева өөрынгөө басаган Ринчин-Хандатаяа, суг хамта 1100 түлгэ харууһалжа, гарзада оруулнагүй. Тэдэнэр даалгагдаһан хонидтоо толгой бүридэнь 300 грамм холимол тэжээл, һолоомо үгэнэ. Үшөө буйлуулһан, микрободосуудаар шанаржуулагдаһан тэжээл асаржа үгэлсэнэ.

Б-Ж. ДОРЖИЕВ.
Зэдын районой «Коммунизм» колхозой ахамад зоотехник.

ХУБИТАЯА ОРУУЛХАБДИ

Хэжэнгын районой «50 лет Октября» совхозой ахалагша хонишон, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Р. Н. РАМПИЛОВАТАЙ манай штатнабэшэ корреспондент Ж. Бадмаев уулзажа хөөрэлдэһэн байна.

АСУУДАЛ: Рыгзыма Намсараевна, өөрынгөө бригадын хонишодой ажал хэрэгүүд тухай, саашанхи зорилгонууд тушаагаа хөөрэжэ үгыт.

ХАРЮУ: Бүхы совет араднай түрэл партиингаа ээлжээтэ XXVI съездын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаад, мүн КПСС-эй ЦК-гай Гол шэглэлнүүдэй проектые зүбшэн хэлсэжэ байна. Бидэ хонишодшье энэ бүгэдэ арадай ехэ хэрэгэй хажуу талада байнагүйбди.

КПСС-эй ЦК-гай Гол шэглэлнүүдэй проект дотор «Хонинои мяха, нооһо үйлэдбэрилгые али болохоор ехэдхэхэ» гээд сэхэ хэлэгдэнхэй. Мүн «Малай үүлтэрые нарижуулан һайжаруулха» гээд заагданхай. Эдэ мүрнүүд малшадай, илангаяа хонишодой ажалда сэхэ хабаатай. Өөрынгөө отара тухай хэлэхэдэ иимэ. Бидэнэй мүнөө харууһалжа байһан эхэ хонид 7—8-дахи жэлээ хурьгалхань. Түл абаха, нооһо хайшалха, хони, хурьгадые таргалуулха уялгануудаа жэл бүхэндэ амжалтатайгаар дүүргэжэ байдагбди. Манай совхоз хонидой үүлтэр һайжаруулха хэрэгтэ анхаралаа яһала хандуулна. Тиин нёдондо Загаһатын совхозһоо һайжаруулагдаһан буряад нарин нооһото үүлтэрэй эрхим классай 550 эмэ түлгэнүүдые худалдан абаад, манайда эхэ хонид болгохымнай найдажа үгөө һэн. Эдэмнай саашадаа үдэжэ, совхозой һүрэгэй үүлтэр һайжаруулха юм. Энээндэнь ехэ баяртай, урматайбди. Эдэ түлгэнүүдээ намарай һэрюундэ һайнаар адуулжа, нилээд таргалуулаад, үрэжүүлээд, мүнөөшье шадал тамирыень алдуулангүй үбэлжүүлжэ байнабди. Нуур гэжэ газарта үбэл, зунгүй байрладагбди. Хонид най нигээд февральда хурьгалха юм.

АСУУДАЛ: Үрэжүүлгэ ямараар үнгэрөө һэм?

ХАРЮУ: Түрүүшынхеэ хурьгалха зуһагууд ха юм даа. Ушар иимэһээ искусственна аргаар үрэжүүлгын урда эдэнээ нилээд тобиржуулха, таргалуулха гэжэ оролдоо һэмди. Энэ шухала хэрэгтэ тон анхаралтайгаар хандаабди. Үүлтэр һайнтай хусын үрэһөөр зоотехническэ хамаг нарин заабариин ёһоор, үрэжүүлгэ хэгдээ. Хонидой үрэжүүлгые би өөрөө үнгэргэдэг хүм. Энэ мэргэжэл хэдэн жэлэй саана шудалаа һэм. Хонидые үрэжүүлхэ талаар яһала дүй дүршэлтэй болонхойб. Шэнэ түрэхэ зуһаг бүхэнһөө хурьга абажа түлжүүлхэ социалис уялгатайбди. Энэмнай сохом бэелүүлэгдэхэл байха гэжэ этигэнэб. Гадна хонин бүхэнһөө 3—3,5 килограммһаа бага бэшэ нооһо хайшалха зэргэтэйбди.

АСУУДАЛ: Мүнөө түл абалгадаа хэр бэлдээбтa?

ХАРЮУ: Дал хашаагайнгаа хана хаягай нүхэ һүбыень өөһэдөө хуу шабажа, шэглээбди, һайнаар дулаалан хайбди. Һая түрэһэн хонидой нарай нялха хурьгатаяа нэгэ-нэгээрээ, мүн бүлэг-бүлэгөөрөө байха таһалганuудые хэхэ хаамжанууд бэлдэгдэнхэй. Ная гаран тиимэ хаамжанууд бии. Тиихэдэ хурьгадта эдюулхэ, эхэ хонидые тордихо шэмэтэй һайн тэжээл, минеральна бодосууд, эм дом бэлдэгдэнхэй. Февралиин эхеэр хурьгадай түлэг адхаржа эхилхэдэ бидэ өөһэдөө гэр бүлөөрөө тэдэниие абаха, түлжүүлхээр шиидэнхэйбди. Хонин ажалда хүдэлжэ дүршэлтэй болоһон, 10-дахи класс дүүргэһэн Баяр хүбүүмнай хонидой олоороо хурьгалха үедэ мандаа хамһалсаха юм.

АСУУДАЛ: Үбһэ тэжээлээр хэр зэргэ хангагданхайбта?

ХАРЮУ: Газаамнай 150 центнер һолоомон асаргданхай. Мүнөө хонин бүхэндэ үдэрэй 300 грамм талха таряа, үбһэ, һолоомо эдюулнэбди. Газаахи үрэмдэмэл худагһаа уһа гаргажа бүлеэдхээд, хонидоо үдэрэй хоёр дахин уһалдагбди. Гадна түл абалгын үедэ эдюулхээр 300 центнер үбһэн амяарлагдан таһалагданхай. Түл түрсэеэ гарза хоролтогүйгөөр, бүрин бүтэнөөр абахые хамаг хаба шадалаараа оролдохобди даа.

КПСС-эй болохоёо байһан XXVI съездые ажалай амжалтануудаар угтажа, тэрэнээ бэлэг болгон барихые эрмэлзэнэбди.

Союзна республиканuудай Компартинуудай съездһээ

ШЭНЭ ХАРАА ТҮСЭБҮҮД—ШЭНЭ ЗОРИЛГОНУУД

БАКУ. (ТАСС). Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ шэнэ амжалтануудые туйлаха, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури тогтоолгодо хубитаяа ехээр оруулжа, совет хүнүүдэй баян дэлгэр байдалые улам саашадань үргөөхэ гэжэ Азербайджанай Компартиин XXX съездын делегадууд республикын коммунистнуудые, бүхы ажалшадые уряалба.

Съезд январиин 30-да хүдэлмэреэ дүүргэв.

Партиин XXVI съезд дээрэ харагдаха КПСС-эй ЦК-гай проект тухай Азербайджанай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Г. Н. Сеидовой элидхэл зүбшэн хэлсэгдэв.

* * *

ВИЛЬНЮС. (ТАСС). Арбадахи табан жэлдэ экономикын хурдан түргэн хүгжэлтэ хангалдажа, социальна программа, республикын ажалшадай баян дэлгэр, болбосон байдал улам һайжаруулгын хэрэг амжалтатайгаар хангаха олон арга боломжонуудые олоо. Январиин 30-да хүдэлмэреэ дүүргэһэн Литвагай Компартиин XXVIII съездэдэ хабаадагшадай хэлэһэн үгэнүүд дотор иимэ һанал бодол эбтэрэнхэй байгаа.

* * *

РИГЭ. Латвиин Компартиин XXIII съезд хүдэлмэреэ дүүргэбэ, КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхын тула республикын партийна организациин эрхилһэн ажал ябуулгын дүнгүүдые делегадууд гүнзэгыгөөр шэнжэлээд, үйлэдбэриин ашаг үрые саашадань дээшэлүүлхэ, эмхидхэлэй-партийна, үзэл сурталай, политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэм хэмжээе улам дээшэлүүлхэ хараа шэглэлнүүдые тодорхойлбо.

Партиин XXVI съезд дээрэ харагдаха КПСС-эй ЦК-гай проект тухай Латвиин ССР-эй Министрнүүдэй Түрүүлэгшэ Ю. Я. Рубэнэй элидхэлые съезд зүбшэн хэлсээ.

* * *

ТАЛЛИН. Эстониин Компартиин XVIII съездэдэ хабаадагшад арбан нэгэдэхи табан жэлэй асари ехэ түсэбүүдые амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ хубитаяа ехээр оруулха гээл республикын коммунистнуудай, бүхы ажалшадай нэгэ һаналтайгаар эрмэлзэжэ байһые элирхэйлбэ.

* * *

Съезднүүдэй делегадууд КПСС-эй Центральна Комитедтэ, нүхэр Л. И. Брежневтэ эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэгүүдые нэрьемэ альга ташалганууд доро баталан абаба.

Республикануудай партийна организацинуудай хүтэлбэрилхы органууд, КПСС-эй XXVI съездэдэ хабаадаха делегадууд һунгагдаба.

* * *

Эмхидхэлэй пленумууд боложо, союзна республиканuудай Компартинуудай ЦК-нуудай нэгэдэхи секретарьнуудаар: Азербайджанай—Г. А. Алиев, Литвагай—П. П. Гришкявичус, Латвиин—А. Э. Восс, Эстониин—К. Г. Вайно һунгагдаба.

РОССИН ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮГЭСХЭЛЭЙ ШАТА

РСФСР-эй 1980 ОНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЫН ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Россин Федерациин городуудай болон хүдөө тосхонуудай ажалшад социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэн, КПСС-эй XXVI съездые ажалай шэнэ амжалтануудаар угтажа байна. Энээн тухайдань РСФСР-эй Центральна Статистическэ управлениин мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ.

1980 ондо нийтын үйлэдбэриин туйлалта ба арад зоной баян дэлгэр байдалай дэбжэлтэ иимэ тоо, мэдээнүүдээр элирхэйлэгдэнэ: эрилтэ хэрэглэмжэ хангалга ба нөөсэлэлгэдэ ашаглагдаһан национальна доходые 1979 онойхитой жэшэбэл, 103,6 процент болоһон; промышленна продукци— 103,1 процент, тэрэ тоодо: үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые бүтээлгэ — 103,1 процент, хэрэглэлэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ — 103 процент; хүдөө ажахын продукци — 98 процент; нийтын хэрэглэлэй элдэб янзын транспортаар ашаануудые зөөлгэ — 103,5 процент; гол фонднуудые ашаглалга — 108 процент; капитальна хүдэлмэридэ һомологдоһон мүнгэ ашаглалга — 103 процент; хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай тоо — 101,4 процент; ажалай бүтээсэ: промышленностьда — 102,8 процент, хүдөө ажахыда (нийтын үйлэдбэри) — 100 процент, барилгада — 101 процент; арадай ажахын ашаг олзо (сасуудхагдамал сэнгээр) — 101,5 процент; хүн бүхэндэ хүртэхэ бодото олзо оршонууд —103,3 процент; арадай ажахын салин түлөөһэнэй фонд — 104,7 процент: хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай дундуур мүнгэн салин хүлһэн — 103,3 процент, колхознигуудай ажалай түлөөһэн — 103 процент; нийтын хэрэглэлэй фонднуудһаа хүн зондо үгтэһэн түлөөһэнүүд ба хүнгэлэлтэнүүд; бүхы дээрээ—106 процент, хүн бүхэндэ хүртэсэнь — 105,4 процент; гүрэнэй ба кооперативна розничнo худалдаа наймаан — 105 процент; хүн зондо ажаһуудалай талаар үзүүлэгдэдэг туһаламжануудай хэмжээн — 107,4 процент; ашаглалгада оруулагдаһан гэр байрануудай талмайн нийтэ хэмжээн — 108 процент болоһон байна.

Эрдэм болон техникэ, үйлэдбэридэ научно-техническэ туйлалтануудые хэрэглэлгэ саашадаа үргэдхэгдэн хүгжөөгдөө.

Нэгэдэлнүүд ба предприятинуудта жэлэй түсэбөөр тодорхойлогдоһон продукциин нийтэ хэмжээн дүүргэгдээ. 1979 онойхитой жэшэбэл, үйлэдбэрилгын ургалта 3,1 процентээр нэмэһэн байна.

Соёлой-ажаһуудалай ба ажахын хэрэглэлэй эд товарнуудые бүтээн гаргалта 7 процентээр нэмээ.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр промышленна үйлэдбэрилгын ургалтын 90 процентнь туйлагдаа. Ашаг олзо нэмэһэн байна.

Үйлэдбэриин технико-экономическа үрэ дүнгүүд ба бүтээгдэһэн продукциин шанар һайжараа.

Гэхэ зуура үйлэдбэриин зарим нэгэдэлнүүд ба предприятинуудай продукци үйлэдбэрилгын ба худалдалгын, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын, продукциин өөрынь үные хямдаруулгын, нөөсэнүүдые бии болголгын, шэнэ техникэ ба технологи нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлгын талаар тодорхойлогдоһон даалгабаринуудые дүүргээгүй, баталагдаһан договорнуудай ба нарядуудай үндэһөөр, хэрэглэгшэдтэ продукци бүтээжэ үгэхэ даабаринуудаа хүсэд бүрин хангаагүй байна гэжэ РСФСР-эй ЦСУ-гай мэдээсэл дотор саашадаа хэлэгдэнэ.

1980 ондо РСФСР дотор бүхы дээрээ 105 миллион тонно гэхэ гү, али 1979 онойхиһоо 13,1 миллион тонноор ехэ орооһо тарян ургуулагдажа абтаа. 24,3 миллион тонно саахарай свёкло (фабричнa), 2 миллион тонно наран сэсэг, 36,9 миллион тонно хартаабха, 10,3 миллион тонно овощ хуряагдан абтаһан байна.

1980 ондо 7,4 миллион тонно мяхан (годод мяхан), 46,5 миллион тонно һүн, 39,5 миллиард үндэгэн, 213 мянган тонно нооһон абтаа.

Гүрэндэ орооһо таряа худалдан абалгые 1979 онойхитой жэшэбэл, 7,4 миллион тонноор, тэрэ тоодо шэниисэ —5,5 миллион тонноор ехэ болоһон байна.

1980 ондо амидын шэгнүүрээр 7,6 миллион тонно (годод мяхан болгон тоолобол, 4,7 миллион тонно) мал ба шубууд, 30,2 миллион тонно һүн, 26,5 миллиард үндэгэн гүрэндэ худалдагдаа. Үндэгэ худалдан абаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Гүрэндэ мал ба шубуудые, һү, нооһо худалдаха түсэбүүд дутуу дүүргэгдэһэн байна.

1980 ондо колхозуудай бүхы олзо оршо 6,6 миллиард түхэригэй болоо.

Хүдөө ажахын бүхы капитальна хүдэлмэридэ 19,6 миллиард түхэриг гаргашалагдаһан байна. Үйлэдбэриин байрануудай барилгада 16,4 миллиард түхэриг табигдаа. Хара хүрьһэгүй нютагуудай хүдөө ажахын капитальна хүдэлмэридэ 7 миллиард түхэриг ашаглагдаа.

Нийтын хэрэглэлэй бүхы түхэлэй транспортаар ашаа зөөлгэ 4,2 триллион тонно-километрэй хэмжээтэй боложо, 1979 онойхиһоо 4 процентээр нэмэһэн байна.

79,4 миллиард түхэригэй хэмжээтэй гол фонднууд РСФСР-эй арадай ажахыда ашаглалгада оруулагдаба. Гүрэнэй промышленна 140 шэнэ томо предприяти, байрын олон гэрнүүд, һургуулинууд, больницанууд, һургуулиин наһа гүйсөөдүй үхибүүдэй эмхи зургаануудай ба социально-соёлой шэглэлтэй бусад байра байшангууд 1980 ондо ашаглалгада оруулагдаа. Хүдэлжэ байгаа предприятинууд һэльбэгдэн шэнэдхэгдэһэн, үргэдхэгдэһэн, техникэнь шэнэлэгдэһэн байна. Байгал-Амарай түмэр замай барилга амжалтатайгаар үргэлжэлүүлэгдээ.

Мүнгөөр хангаха бүхы аргануудые хэрэглэн, РСФСР-эй арадай ажахын капитальна хүдэлмэридэ 83,1 миллиард түхэриг хэрэглэгдэһэн байха юм.

Гэхэ зуура, капитальна барилгада горитой дутуу дунданууд тохёолдоһон байгаа. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даалгабаринууд, подрядна хүдэлмэриин түсэб, гол фонднуудые, бусад олон янзын үйлэдбэриин хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха даалгабаринууд дүүргэгдээгүй.

Хүн бүхэндэ хүртэхэ бодото олзо оршонууд жэлэй турша соо 3,3 процентээр нэмээ. Колхознигуудай ажалай түлөөһэн 3 процентээр дээшэлээ.

Нийтын хэрэглэлэй фонднуудһаа республикын хүн зоной абаһан түлөөһэнүүд ба хүнгэлэлтэнүүд 68 миллиард түхэригэй болоһон, жэлэй туршада 6 процентээр нэмэһэн байна.

Арад зоной социальна хүгжэлтын, байдалыень улам һайжаруулха программа дүүргэгдэжэ үргэлжэлөө.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

У К А З

НҮХЭР И. Н. МАДАСОНИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Буряад совет литературада олон жэлэй туршада аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө поэт, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Илья Николаевич **Мадасониие** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной январиин 29.

ПАРТИИН ХАРАА ТҮСЭБ — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

КПСС-эй ЦК-гай проект зүбшэн хэлсэнэбди

ЗОНИИЕ ГЭГЭЭРҮҮЛҺЭН ЖЭЛНҮҮД

«1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическэ ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд тушаа» КПСС-эй ЦК-гай гайхамшагта проект уншахадаа, манай арад түмэнэй хүгжэлтын ямар ехэ үндэртэ хүрэһэниие бидэ, багшанар, омогорхон бодожо байнабди. Энэ — Коммунис партиин, Ленин багшын, Октябриин революциин аша туһаар туйлагдаа гэжэ баясан сэдьхэнэбди.

Энээнтэй дашарамдуулан, түүхын хуудаһа ираха дуран хүрэнэ.

Коммунис партиин носооһон зол жаргалай факел олон тоото арадуудай эрдэм, соёл гэгээрэлэйнь замые Максим Горькиин домогто Данкогай дүлэтэһэн халуун зүрхэндэл гэрэлтүүлжэ, үгытэй ядуу малшад, таряашад, ангуушадай өөдөө үндыһэн бодолгодо туһалһан ха юм даа.

Хүндэ хүшэр байдалайнгаа хойшолонгуудые усадхан, буряад арад жаргалаа зохёожо эхилээ бэлэй. Һуралсалай материальна баазын дутагдалһаа, һургуулинуудай үсөөнһөө боложо, һургуулиин наһанай үхибүүд бултадаа һураха аргагүй һэн. Забайкали болон Прибайкалиин захагүй үргэн тала дайдада тусхай дунда, дээдэ һургуулинууд үгы байгаа. Хаа хаанагүй үзэг бэшэг мэдэхэгүй, үбшэн тахалда нэрбэгдэһэн бага яһатанай байдал хүшэр бэлэй.

Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхаха, һургуули һүдар дэлгэрүүлхэ, наһа гүйсөөгүй үхибүүдые хүмүүжүүлгые хүгжөөхэ талаар тэмсэл тиихэдэ эхилээ һэн.

«Уншажа, бэшэжэ шадахагүй, 8-һаа 50 хүрэтэр наһанай бүхы хүнүүд өөрынгөө дураар түрэл гү, али ород хэлэн дээрэ эрдэм номдо һураха уялгатай», —гээд, Россиин хүн зоной дунда үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха тухай гүрэнэй Декрет Соведүүдэй залуу республикын хүшэр хүндэ жэл—1919 ондо тунхаглагдаа бэлэй.

Энэ Декрет оронойнгоо политическэ ажабайдалда ушар ёһо мэдэжэ, бүхы хүн зоной хабаадаха, хэдэн зуун жэлэй гээгдэлые усадхаха талаар ехэхэн үүргэ дүүргэбэ. Ном зааха һургуули, бага бэшэгтэнэй болон үндэр наһатанай һургуули байгуулхада, бүгэдэ ниитын эхин һуралсал эмхидхэжэ, үхибүүдэй юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудые олошоруулхада туһалаа.

Соёлой хубисхал Буряад орондомнай эхилхэдээ, зарим социально-политическэ, соёл-гэгээрэлэй һуралсалда элсүүлхэ шэглэлээр бэелжэ, ажалшан арад зониие бүхыдэнь хабаадуулһан бэлэй. Тэрэнэй, шухала гол асуудалнуудынь гэхэдэ, үзэг бэшэг мэдэхэгүй, багаар мэдэхэ ябадалые усадхалга, шэнэ һургуулинуудые байгуулга, бүгэдэ ниитын эхин һуралсалда оролго, багашуулай эрхые хамгаалалга, һургуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй эмхи зургаануудые байгуулга, һургуулинуудые барилга, багшанарые бэлдэлгэ, түрүүшын тусхай дунда һургуулинууд болон соёлой, искусствын эмхи зургаануудые бии болголго, кино, радио нэбтэрүүлгэ, хэблэл, национальна литература, хүгжэм, уран зураг хүгжөөлгэ байһан юм.

Багшанарай, һургуулиин байрануудай дуталдадагшье һаа, 1922 ондо буряадай эрдэм гэгээрэл хурдан түргөөр хүгжэхэһөө гадна, гүрэнэй зүгһөө ехэ дэмжэлгэтэй, бата бэхи һууритай болонхой гэжэ тэмдэглэгдээ һэн. Тэрэ үедэ багшанарай конференцинүүд үнгэргэгдэжэ, һургуулинуудай ажал хүдэлмэри, багшанарай материальна байдал зүбшэн хэлсэгдэдэг байгаа.

Автономито республикын байгуулагдаһан түрүүшын үдэрһөө ДВР-гэй ба РСФСР-эй автономито хоёр областьнуудай хамтарһанай һүүлээр арадай гэгээрэл хүгжөөлгөөр ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдажа эхилээ.

В. И. Ленин 1923 оной январиин 2-то бэшэжэ, 1923 оной январиин 4-дэ «Правда» газетэдэ хэблэһэн «Странички из дневника» гэһэн статья соогоо хүн зоной үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхалгада мүнгэ зөөри ехээр һомолхо аргатай болохын тула мүнгэ зөөриеэ гамнаха эрилтэ табихаһаа гадна, багшанарай материальна байдал болон болбосоролой хэмжээ дээшэлүүлгэдэ онсо анхаралаа хандуулаа бэлэй.

РСФСР-эй Арадай Комиссарнуудай Совет 1923 оной декабриин 18-да «Ажалай һургуулиин нэгэдхэмэл Устав» баталба. Ургажа ябаа үетэниие һургаха, коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ тухай Ленинэй захяанууд түс Уставай эшэ үндэһэн болоо юм.

Вождиин захяа, тэрэнэй гаргаһан декредүүд эрдэм гэгээрэл болон партийна организацинуудай дайшалхы программань болоо һэн.

Жэшээлхэдэ, «Ильичэй захяае дүүргэнэбди» гэһэн Карасинскиин мэдээсэлые һанаад үзэе. Энэ мэдээсэл 1925 оной январиин 6-да «Бурят-Монгольская правда» газетэдэ толилогдоһон. Алайрай районой Куйта нютагта үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха пункт баяр ёһололой оршон байдалда нээһэн тухай эндэ бэшэгдээ. Нютагай хүн зон тиихэдэ РКП (б)-гэй нютагай ячейкын, мүн бусадшье организацинуудай түлөөлэгшэдые амаршалжа, «Интернационал» гэжэ дуугаар суглаан түгэсөө бэлэй.

Республикын газетын мүн лэ энэ номерто Ключи, Хандагатай, Подлопатки болон Черноярово нютагуудта тиимэ пунктнуудай эмхидхэгдэһэн тухай мэдээсэлэй тунхаглагдаһан тухай, түс пунктнуудта дүн хамта 110 хүн ябадаг, мүн бага бэшэгтэндэ туһалха кружогууд эмхидхэгдэжэ, пунктнуудые нээхыень гүйһан ажалшадай мэдүүлгэнүүдэй хүршэ нютагуудта ороһон тухай хэлэгдэнэ.

«Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал үгы болон һүнэг!» гэһэн булгамэй үүрнүүд тэрэ жэлнүүдтэ һургуулинуудай дэргэдэ байгуулагдажа, тэдэниие гүйсэдхэхэ бюро хүтэлбэрилдэг байһан юм.

Түнхэнэй районой Тооро нютагта 1924 оной ноябрь һарада үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхаха пункт нээгдээ, тэндэ нютагай 50 хүнүүд һуралсана гээд 1925 оной январиин 7-ной «Бурят-Монгольская правда» газетэ мэдээсээ. Хэрэн тосхондо В. И. Ленинэй мүнхэ дурасхаалай нэрэмжэтэ, хоёрдохи шатын һургуулиин байшан 1925 оной эхеэр баригдаа.

Энээнтэй дашарамдуулан, Түнхэнэй хүдөөгэй корреспондент Ц. Д. Занданов иигэжэ бэшээ: «Коммунис парти манай эндэшье агуу ехэ хэрэгүүдые бэелүүлнэ. Түнхэн нютагые бата бэхи революционно һуури дээрэ гаргаба гээшэ». Хахад һара болоод, январиин 21-дэ мүн лэ «Бурят-Монгольская правда» газетэ Хэрэндэ нютагай хүн зоной хүсэ шадал, мүнгэ зөөреэр шэнэ һургуулиин яажа баригдаһан тухай хөөрэбэ. «Нютагай хүн зон хоёр неделиин туршада ямаршье албадалгүйгөөр барилгын 7000 модо бэлдэхээ. Һүүлээрнь барилгада гаргашалагдаха мүнгэ зөөри суглуулагдаа» — гээд, мэдээсэһэн юм.

Республикын газетын энэл номерто Дээдэ-Үдэдэ, 1924—1925 онуудай һуралсалай жэлэй эхиндэ В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ багшанарай техникумэй нээгдэхээ байһан тухай мэдээсэгдэнэ. Багшанарые бэлдэхэ зорилгоор энэ түрүүшын техникум нээгдэһэн юм. Эндэ «Эдир ленинец» гэжэ ханын газетэ буряад, ород хэлэн дээрэ толилогдодог һэн («Бурят-Монгольская правда», 1925 оной январиин 9). Педтехникумэй студентнэр энэ газетэдээ: «Бидэ алдарта багша, вождь Ленинэй нэрые Улаан туг дээрээ аржытар бэшэхэдээ, Ильичэй захяануудые түрэл арадайнгаа дунда эршэмтэйгээр бэелүүлхэбди», —гэжэ бэшээ бэлэй.

Буряадай ниислэлэй һургуулинуудта хани барисаанай, интернациональна үдэшэнүүд үнгэргэгдэжэ, Коммунис парти тухай, В. И. Ленинэй ажабайдал, ажал ябуулга, һургаалнууд тухай элидхэлнүүд үнгэргэгдэжэ, ханын газетэ, журналнуудта мүн лэ тиимэ удхатай статьянууд гаргагдадаг һэн. Һургуулиингаа журналай ленинскэ номернуудые, В. И. Ленинэй портредүүдые шефтээ абаһан хүдөө тосхонуудта багшанар эльгээдэг байгаа. Һургуулинуудта ленинскэ музей, Ленинэй булангууд нээгдэжэ, вождиингоо мүнхэ дурасхаалда зорюулжа, һургуулиин соведүүдэй зүблөөн, үдэшэнүүд үнгэргэгдэдэг һэн.

Хүдөө нютагуудаар жэл ерэхэ бүри һургуулинууд олошоржо, В. И. Ленинэй дурасхаалые мүнхэлхэ, захяануудыень бэелүүлхэ гэһэн уряа доро һургуулинуудай байшангууд бодхоогдодог бэлэй. Жэшээлхэдэ, Подлопатки тосхондо баяр ёһололой оршон байдалда 1924 оной декабриин 6-да шэнэ һургуули нээгдэжэ, Ленинскэ гэһэн нэрэ абаа һэн.

Хоёр-гурбан һарын туршада болоһон үйлэ хэрэгүүд тухай хөөрэһэн дээрэ дурсагдаһан жэшээнүүд революционно амисхалай хэды ехэ хүсэтэй байһаниие, нютаг нютагуудта партиин хүтэлбэри доро хайшан гэжэ соёлой хубисхалай бэелүүлэгдэһэниие, республикын хүн зониие ажалай болон дайшалхы баатаршалгада, эрдэм наука, техникэ, гэгээрэл, экономико, соёл культурые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ зоригжуулһан агууехэ вождь, багша Владимир Ильичтэ, Коммунис партида арад түмэнэй хэды ехэ дуратай, үнэн сэхэ байһаниие баталан гэршэлнэ.

Буряад оронойгмнай үргэн олониитэ — комсомолой, профсоюзай, кооперативай эмхи зургаанууд, эхэнэрэй эмхинүүд болон нютагай Соведүүд, багшанар, хоёрдохи шатын һургуулинуудай ахалагша классуудай һурагшад хүн зоной дунда үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг һэн. Ликпунктнуудые, кабинедүүдые, тусхай булангуудые нээдэг һэн.

Бүгэдэ ниитын гэгээрэлэй түлөө ажалшадай хүдэлөөн урдань хэзээдэ дуулдаагүй үргэн дэлисэтэй байгаа. Хүн зоной 9-һөө 49 хүрэтэр наһанай 38 процентнь 1926 ондо, 1939 ондо —90,5 процентнь, 1959 ондо 97,9 процентнь үзэг бэшэгтэ ороһон байна. Энэ ехэхэн амжалта болоно. Нэн түрүүн бүгэдэ ниитын эхин һуралсал, удаань долоон жэлэй, найман жэлэй һуралсал бэелүүлэгдээд, харин мүнөө залуушуул бүгэдөөрөө дунда һургуулитай боложо байна. Энэ хадаа соёлой хубисхалай алдарта шатанууд, республикымнай хото, хүдөөгэй ажалшадай социальна ехэ туйлалта мүн.

Юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудай һурагшадай тоо улам олошорно. Жэшээлхэдэ, 1927—1928 онуудай һуралсалай жэлдэ (Октябриин 10 жэлэй ойдо) 24,8 мянган үхибүүд һурадаг байгаа һаа, 1979—1980 онуудта һурагшадайн тоо 157.0 мянганда хүргэгдэнхэй. Энэнь 6,3 дахин олон. Бүгэдэ ниитын дунда һуралсалай амжалта дэбжэлтые гайхахаар. Хэрбээ республикадамнай 1927—1928 онуудта 4 дунда һургуули бии байгаа һаа, 1979—1980 онуудай һуралсалай жэлдэ 254 дунда һургуули хүдэлбэ. Эрдэм гэгээрэлэй энэ эрид ехэ хүгжэлтые имагтал Соведүүдэй орондо хаража болохо юм. Эдэ бүгэдэ агууехэ Коммунис партиин анхарал оролдолгын аша үрэнүүдэй нэгэн иимэ. Совет засагай жэлнүүдтэхи Буряад ороной ажалшадай социальна шухала туйлалтануудай үшөө нэгэ жэшээ гэбэл, һургуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүдые хүмүүжүүлхэ талаар туйлаһан амжалта болоно. Жэшээлхэдэ, Верхнеудинскда 1928 ондо 110 һууритай оройдоол гансахан саад байһан һаа, 1978 ондо 54.990 үхибүүдэй 518 саад болон ясли-садууд хүдэлөө.

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһан үе сагһаа хойшо республикадамнай 4 дээдэ һургуули, 22 техникум байгуулагданхай. Мүнөө тэндэ 43,5 мянган хүн, тусхайлбал, тэдэнэй 22,4 мянганиинь дээдэ һургуулинуудта һурана. 1923 ондо 8-һаа дээшэ наһатай 1000 үхибүүдэй 21-ниинь, тэрэ тоодо 14 буряадууд эрдэм номтой байгаа һаа, 1979 оной хүн зоной тоо бүридхэлэй дүнгөөр, мүнөө 1000-най 644-ниинь дунда болон дээдэ һургуулитай болоо.

Буряад оромнай дээдэ мэргэжэлтэдые бэлдхэлгээр Зүүн зүгэй, баруунай хүгжэнги капиталис гүрэнүүдые холо ахижа гараа.

Хэрбээ түрүүшын жэлнүүдтэ республикадамнай эрдэм һургуулитай хүнүүдэй тон үсөөн һаа, харин мүнөө хото, хүдөөгөөр 9,7 мянган багшанар, 1880 научна хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо 680 эрдэмэй кандидат болон докторнууд ажаллажа байна. Буряад ороной багшанарай дунда СССР-эй орден болон медальнуудаар, шагнагдаһан 360 багшанар, тэрэ тоодо Ленинэй орденой 37 кавалер, Советскэ Союзай Герой Г. М. Москалёв, Социалис Ажалай Герой Ц. Н. Номтоев оронод. Тиихэдэ 3 багша К. Д. Ушинский болон Н. К. Крупскаягай медальнуудай кавалернүүд болонхой, мүн РСФСР-эй болон СССР-эй арадай гэгээрэлэй 1316 отличнигууд. Буряадай АССР-эй болон РСФСР-эй һургуулинуудай габьяата 688 багшанар хүдэлнэ.

Ургажа ябаа үетэниие В. И. Ленинэй ажабайдал болон ажал ябуулгын үльгэр жэшээ дээрэ, совет арадай, Коммунис партиин, Ленинскэ комсомолой революционно, дайшалхы, ажалай ёһо заншалаар һургалга, адли тэгшэ хүгжэлтэйгөөр хүмүүжүүлгэ амжалтатайгаар бэелнэ.

Энэ бүгэдэ хадаа түрэл партиингаа аша туһаар буряад арадай али бүхы талаараа хүгжэһэн, гэгээрһэниие бодотоор гэршэлжэ үгэнэ.

Харин «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическэ ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа КПСС-эй XXVI съезд дээрэ харагдаха проектые уншаад байхадаа, совет хүн бүхэн баясан омогорхоно. Тэдэнэр бүхы хүсэл эрмэлзэл, һанал бодолойнгоо марксизм-ленинизмын мүхэшэгүй үзэл сурталай бодотоор бэелүүлэгдэжэ байһаниие харанад.

Мүнөө иигээд арад зоной ажабайдалай саашадаа улам үндэр хэмжээндэ хүрэхэ, тэрэ тоодо ниитын, естественнэ болон техническэ эрдэм наукын улам ехэ ашаг үрэтэйгөөр хүгжэхэ, арад зоной гэгээрэлэй шэнэ дэлисэ оложо абаха байһаниие ойлгонод, улам ехээр урмашанад, Эхэ оронойнгоо аша туһада улам һайнаар, үндэр бүтээсэтэйгөөр ажаллаха гэһэн хүсэл эрмэлзэл түрэнэ.

С. ДУГАРОВ,
Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай доцент, Буряадай АССР-эй габьяата багша.

КПСС-эй XXVI СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАТ

НАҺАНАЙ НАНГИН УРЯАГААР

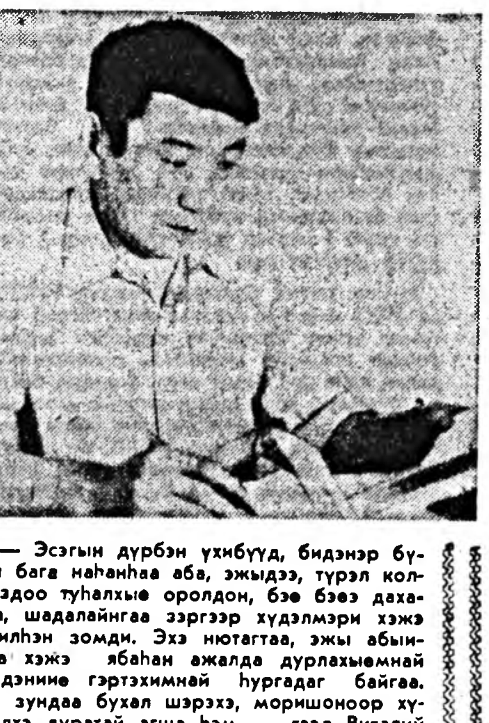

— Эсэгын дүрбэн үхибүүд, бидэнэр бүри бага наһанһаа аба, эжыдээ, түрэл колхоздоо туһалхые оролдон, бэе бэеэ дахажа, шадалайнгаа зэргээр хүдэлмэри хэжэ эхилһэн зомди. Эхэ нютагтаа, эжы абыингаа хэжэ ябаһан ажалда дурлахыемнай бидэниие гэртэхимнай һургадаг байгаа. Би зундаа бухал шэрэхэ, моришоноор хүдэлхэ дуратай агша һэм, — гээд Виталий Иреденович Бардунаевай хөөрэхэдэ, Алайрай талын уужамда агта хүлэгүүдэй табараан доро үнгэрһэн бага балшар наһаяа дурдан дурдан, хүнгэхэнеэр гуниглаад абадаг, тиимэ уян хонгор сэдьхэлтэй хүн аа гү гээд би тэрэниие тухайлаа һэм.

Талада түрэһэн, талада үдэһэн хүбүүхэн алдар суута хүдэлмэришэн ангиин зэргэдэ орожо, алхамаа ниилүүлхэ, Ленинскэ партиин гэшүүндэ абтаха, орон түрынгөө түб баатар хото Москвада партиингаа дээдын хуралдаанда хабаадаха золтой байһанаа тиихэдэ таагаагүйл байха даа.

Виталий Бардунаев 1941 ондо Алайр нютагта колхознигуудай бүлэдэ түрэһэн намтартай. Түрэл нютагтань шэнэ байдалай ерэжэ, хамтын ажахын эмхидхэгдэһэн сагһаа хойшо колхоздоо үнэн сэхээр ажаллажа ябаһан Ирден Убугунович Галина Михайловна хоёрые таниха мэдэхэ хүнүүд мүнөө Виталиие «эсэгэеэ һажаажа хүдэлмэришэ бэрхэ, эжыдээ адли урин налгай» гээд хэлсэдэг.

Мүнөө үнгэтэ һайхан зүүдэн шэнгеэр һанагдадагшье һаа, үхибүүн наһанайнь огторгой үүлэгүй сэлмэг байгаагүй юм. Арбан дүрбэ наһатайдань абань наһа барашоо. Урдаа харадаг хүниинь үгы боложо, газар мүргэшэһэндэл гар мухар болоогдоо һэн. Тэзд уйлажа дуулажа, уйдхарлан гуниглажа ябаха аргагүй байгаа. Гэнэн хонгор балшар наһаниинь дүүрэжэ, эрын ёһоор зоригоо шангадаха саг ерээ бшуу. Гэр бүлэ соогоо аха хүбүүн байһан хадаа абынгаа һуури эзэлжэ, ажалда гараха баатай болобо.

Колхоздо хүдэлжэ эхилээ һэн. Элдэб ажалда ябаа. Барилгашадай бригадада орожо, модошо дарханааршье хүдэлөө. Тэндэһээл эхи абажа, дарханай мэргэжэл хүбүүнэй зүрхэ татаһан байжа болоо. Зоной нюдэн хурса бшуу. Виталий хүбүүнэй ажалда үсэд нэтэрүүгээр ородог, оролдосотой, шадамарыень хүнүүд ойлгоодхёо бэлэй. «Уран дархан болохол хаш» гэжэ залуу хүбүүнэй ямаршье юумэ сабшаха, хайхадаа залхуугүйгөөр оролдошохые хараһан нютагайнь үбгэд өөгшөөн хөөрэлдэгшэ һэн.

Үбгэд дархашуулай үреэл үгэнүүд хүсэлдөө һэн гү, али өөрынь нэтэрүү зоримгой зангынь татаа гү, — 1960 ондо Виталий барилгын 5-дахи училищи Улаан-Үдэдэ дүүргээ һэн. Тэзд наһанайнгаа мэргэжэл шэлэжэ, ажалайнгаа, ажабайдалайнгаа ёһотой харгыда гарахаяа эрмэлзэһэн залуу хүбүүнэй замайнь эхин залан сэхэ хододоо байгаагүй. Түдэгэсэн маргаһаншье, ондоо мэргэжэлдэ бэеэ туршаадшье үзэһэн үе байха.

Тиигээд лэ, магад, ёһотой өөрынгөө мэргэжэлые олонгүй, залуу хүбүүн замайнгаа хахадта төөришэхэ байжа болоо. Тэзд хүби заяаниинь ондоогоор шиидхэгдэжэ, тэрэниие Пурбо Будажапович Очиров, Василий Дмитриевич Клочков гэгшэдтэй уулзуулаа. Авиазаводто ерэнхэй, цехэй дежурна электригээр хүдэлжэ байхадаа, үдэр бүри участок бүхэниие эрьехэ. Тиигэжэ ябатараа модельщик Очировай хүдэлжэ байхые харажархёо һэн. Энэл ха юм уран нарин зохёохы ажал! Хүбүүн үдэр бүри, удаань үдэртөө хэды дахин, үбгэн урлагшын хажууда ерэжэ һонирхон харадаг болобо...

Пурбо Будажапович Очировай нюдэнэйнь хараа муудажа мүнөө ондоо ажалда оронхой. Мүн Василий Дмитриевич Клочковшье цехэйнь начальнигһаа болиһоор үнинэй. Тэзд тэдэнэр мүнөөшье хододоо энэ участок дээрэ Виталий Бардунаевай зүрхэн соо байлсадаг. Тэдэнэй энхэрэл, оролдолгын, тэсэмгэй заабари, һургаалай ашаар энэ мэргэжэл шудалжа гараһанаа Виталий Ирденович сэгнэн ойлгожо, үнэн зүрхэнһөө баяр хүргэн ябадаг юм.

— Бидэнэй, модельщигүүдэй, ажал, мэргэжэлнай нэгэ. Тэзд үдэр бүри ондоо юумэ бүтээдэг гээшэбди. Тиимэл хадань би ажалдаа дуратайб, — гээд Виталий Ирденович хэлээ һэн.

Модельщигүүдэй ажал хадаа продукци бүтээлгын ута ээлжээтэ лини дээрэ «хоёрдохи гар» болодог. Юуб гэхэдэ, конструкторска бюродо бүтээгдэһэн чертежнүүд эндэ ерэнэ. Тэдэ орёо нарин чертежнүүдэй ёһоор модон модель бүтээнэ. Тэрээгээрнь шабар хэбүүд хэгдэжэ, металл шудхагдана... Металлһаа шудхагдаһан детальнууд хараалагдаһан хэмжүүһээ хахад миллиметр алдуутай байбал голодоһондо гараха. Эндэ ямар тодо нарин модель хэрэгтэй гээшэб!

Участогтань үгтэһэн эгээл орёо модельнууд Виталий Бардунаевта даалгагдадаг. Юуб гэхэдэ, тэрэ эгээл дээдэ-зургаадахи разрядай хүдэлмэришэн, нэгэшье голодоһогүйгөөр хүдэлдэг хүн юм. Энэ хэрэгтэ өөрынгөө һурагшадые һургадаг.

— Хэды хүниие өөрынгөө мэргэжэлдэ һургаабта, хэдынь модельщигээр хүдэлнэб? — гэжэ асуухадамни, Виталий Ирденович миһэрээд, урматайгаар:

— Тиимэшье олон бэшэ. Арба гаран хайл юм бэзэ. Бултадаа энэл мэргэжэлээрээ ажаллана. Өөрымни дүү хүбүүн Вася мүн лэ намда һураһан юм. Һүүлшымни һурагша Ваня Михалев үнгэрэгшэ намар хоёрдохи разрядта тушаагаа. Мүнөө суугтаа хүдэлнэбди. Модельщигүүд үшөөл дуталдаһаар. Тэдэниие һургаха тусхай һургуули гэжэ үгы. Армиин алба дүүргэһэн залуушуулые асаржа, сэхэ ажал дээрэл һурганабди. Нюдөөрөө хаража, гараараа барижа, өөһэдөө юумэ бүтээжэ һурахадаа һайн ха юм даа. Тэзд эндэ орёо нарин чертёжнуудые уншаха, модель хэхэ, тэрээнһээ деталь бүтээхэ материалнуудайнгаа өөр өөрын шанар шэнжые ойлгохо эрдэм мэдэсэ хэрэгтэй болодог. Энэ эрилтэдэ манай заводто эмхидхэгдэһэн техническэ минимумэй һуралсал гүйсэд харюусана гэхын аргагүй, — гэжэ һанаагаа зобонгёор хөөрэхэдэнь, коллективэйнгээ хэрэгэй мүнөөдэрэй, мүн ерээдүйншье түлөө һанаагаа табижа ябаһан, ёһотой түрүү үзэл бодолтой хүдэлмэришэн коммунистые танихаар байгаа һэн. Өөрөөшье мүн энэл шалтагаанаар үдэшын дунда һургуули дүүргэжэ, мүнөө үдэшын технологическа институдта һуража ябана ха юм гээд һанаа бэлэйб.

Виталий Ирденович Бардунаев мүнөө дүшэн наһаяа гүйсэбэ. Тэрэнэйнгээ хахадыень шахуу, арбан юһэн жэлдэ, авиационно заводто хүдэлжэ байна. Эндэ тэрэ өөрынгөө хүсэһэн мэргэжэл оложо, тэрээндээ дурлан шудалаа. Эндэ тэрэ хүдэлмэришэ зоноор суг хүдэлжэ, тэдэнэйнгээ хүндэтэй, хайратай нүхэрынь боложо шадаа. Мүн эндэл тэрэ наһанайнгаа ханиие золгожо, өөрын эбтэй зетэй гэр бүлэтэй болоо. Һамганиинь, Надежда Васильевна, энэл заводто бухгалтераар ажалладаг. Эжы, абын эрхэхэн басагад Вика Люба хоёрынь арбадахи, юһэдэхи классуудта һурана.

Энэл арбан юһэн жэл соо нүхэр В. И. Бардунаев үнэн сэхээр ажаллажа, алдар соллын замда гараа. Наймадахи, юһэдэхи табан жэлнүүдэй даабаринуудые Виталий Ирденович болзорһоонь урид дүүргэһэн юм. Арбадахи табан жэлэйнгээ түсэб, уялгануудые тэрэ дүрбэн жэл нэгэ һара соо сүм бэелүүлһэн тухайгаа мэдээсэһэн байна. Тиин үнгэрэгшэ жэлэй хахадта түрэл Коммунис партиингаа ээлжээтэ XXVI съездын хүндэлэлдэ зорюулан, съездын нээгдэхэ үдэр болотор 1981 онойнгоо нэгэдэхи кварталай түсэбые 135 процент дүүргэхэб, 120 түхэригэй экономическа ашаг олзотой уралан нарижуулгын дурадхал үйлэдбэридөө нэбтэрүүлхэб гэһэн социалис уялга абаһан юм.

Энэмнай ёһотойл ажалай алдар солын зам болоно ха юм. Тэрэниинь Виталий Ирденовичэй энгэртэ ялалзаһан Ажалай Улаан Тугай орден, «Шэн габьяата ажалай түлөө, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ» гэһэн медаль, «Юһэдэхи табан жэлэй ударник», «СССР-эй Авиационно промышленностиин министерствын «Шанарай талаар эрхимлэгшэ» гэһэн тэмдэгүүд гэршэлнэ. Мүн тэрэ Хүндэлэлэй грамотануудаар олон удаа шагнагдаһан байха юм.

Мүнөө Улаан-Үдын авиационно заводто Виталий Ирденович Бардунаевые гансал үндэр мэргэжэлтэй, шадамар бэрхэ хүдэлмэришэн гэжэ сэгнэдэг бэшэ, мүн эдэбхитэй коммунист гэжэ тоолодог болонхой. Тэрэ цехэйнгээ партийна комитедэй гэшүүнээр нэгэнтэ бэшэ, партиин горкомой гэшүүнээр һунгагдаһан юм. Һаяхан заводойнь, мүн районойнь коммунистнууд Виталий Бардунаевта үндэр этигэл найдабари үзүүлжэ, областной партийна конференциин делегадаар һунгаһан байна. Тиин тэндэ энэ түрүү хүдэлмэришэн КПСС-эй XXVI съездын делегадаар һунгагдаба.

— Өөрынгөө нэрые конференци дээрэ дуулахадаа мэгдэшооб. Юундэшьеб, 1966 ондо КПСС-эй гэшүүндэ ороходомни үнинэй коммунист Илья Михайлович Мешковой зуувршалга үгэхэдөө хэлэһэн захял юреэлэй үгэнүүд һанаандам ороо... Коммунистнуудай, нүхэдэйнгөө минии юрэ ажал, оролдолгые иимэ үндэрөөр сэгнэһэндэнь баяртайб. Энэ этигэл найдабариень үнэн сэхэ ажалаараал харюулхаһаа бэшэ, намда юун байхаб даа, — гээд Виталий Ирденович Алайр нютагай алдаа дашагүй акценттэй буряад хэлээр дарууханаар номгоноор хөөрэнэ.

Үхибүүн наһанайнгаа үнгэтэ зүүдэнүүдые наһаараа мартаагүй, нангинаар хадагалжа ябаһан уян сэдьхэлтэй, орёо нарин зүйлнүүдэй оньһыень олон бүтээдэг хүгжэмшэ мэтэ уран хүнгэн хургадтай энэ хүнэй олоной этигэл найдабариие харюулха байһаниинь лабтай.

Д. ДАШИЕВ.
Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

МАЛ АЖАЛ—ГАБШАГАЙ АЖАЛ

КОЛХОЗУУДАЙ ТЭЖЭЭЛЭЙ ФАБРИКАНУУД

Ростовско областиин Усть-Донецкэ районой тэжээлэй цехүүд түхэреэн жэлдээ дүүрэн хүсөөрөө хүдэлгэгдэнэ. Энээнэй ашаар һүүлэй хоёр жэлдэ фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд малай рациондо бэлдэхэгдэһэн тэжээлэй шанарые хоёр дахин ехэ болгоһон, ниитын малай ашаг шэмые горитойгоор дээшэлүүлһэн байна. Гэбэшье райондо тэжээлэй цехүүдэй тоо нилээд хороогдоо, тэжээл бэлдэхэдэг хүдэлмэрилэгшэд үсөөрүүлэгдээ. Ажахынууд фермэнүүдэй тэжээлэй цехүүдые нэгэдүүлжэ, колхозой ниитэ нэгэн фабрика эмхидхээ бшуу.

Үглөөнэй зургаан часта «Рассвет» колхозой тэжээлэй цехэй үүдэнэй дэргэдэ тэргэнүүдые шагтагалһан тракторнууд зогсодог. Ажахын малшадай бэлдэхэһэн бүхы тэжээлынь эндэ хадагалагдадаг болоо юм. Силос болон түмһэтэ тэжээл хадагалха газар бии. Эндэхи хүсэ ехэтэй агрегадуул витаминтай гурил татадаг, гранула үйлэдбэрилдэг. Үдэр бүри фермэнүүд болон һүнэй комплекс 60 гаран тонно элдэб холисо, микроэлементнүүдээр болон витаминуудаар баян холимог тэжээл эндэһээ абаашадаг байна.

— Тэжээлэй цехүүдые нэгэдхэхэдэ юугээрээ зохид бэ гэхэдэ, үбэлэй хүшэр харгыда тэжээл үрихэеэ болёобди, эрдэмтэдэй заабариин ёһоор малаа эдеэлүүлхэ гуримые наринаар сахидаг болообди, — гэжэ колхозой түрүүлэгшэ Г. Подкатилов хэлэнэ. — Тэжээл бэлдхэлгые эмхидхэхэ шэнэ гурим жэлэй ямаршье сагта малай шэгнүүрые ехээр нэмэхэ арга олгоно гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглэнэ.

Нимэрхүү пунктнууд районой бүхы ажахынуудта эмхидхэгдээ. Ниитэ нэгэн тэжээлэй цехүүд ашатай туһатай гэжэ эндэхид этигээ. Тэжээл бэлдхэлгые шэнээр эмхидхэһэнэй ашаар мал ажалай нэгэ центнер продукци үйлэдбэрилгэдэ гаргашалагдадаг гаргаша дүрбэнэй нэгэ шахуу хубяар доошолһон байна.

В. БОНДАРЕНКО,
ТАСС-ай корр.
Ростов-на-Дону.

Совет орон дотор

«КАСКАД» ОЛООР ГАРГАГДАХА

«Каскад-2325» түхэлэй телевизорые электросетьтэй холбоһоной удаа хоёрхон секундын үнгэрөөд байхада, дамжуулгануудые харуулжа захалдаг. Куйбышевай «Экран» гэжэ заводто иимэ телевизорнуудые бүтээжэ эхилэнхэй.

Телевизор полупроводнигууд дээрэ хүдэлдэг, элшэ хүсэ багаар хэрэглэдэг, һайнаар харуулдаг. Шэнэ түхэлэй телевизорые заһахада бэлэн юм.

Жэлэй дүүрэтэр 45 мянган иимэ аппарат бүтээхэ.

СИБИРЬТЭ ХЭРЭГЛЭГДЭХЭ БАРЖАНУУД

«Гол-мүрэн» гэһэн классай шэнэ баржанууд Сибириин уһан замуудай навигациин болзорые һунаахада туһалха байна. Керчь хотын Б. Е. Бутомын нэрэмжэтэ «Залив» гэжэ судна бүтээлгын завод иимэ баржануудые олоорнь бүтээжэ эхилэнхэй. Тэдэнэй түрүүшынхинь болзорһоо хоёр һараар урид уһанда табигдаа.

Өөрөө ябадаггүй энэ судна 3 мянган тонно ашаа тээхэ аргатай юм. Тэрэ теплоходой туһаламжаар 10 сантиметр хүрэтэр зузаан мүлһэ гаталжа шадаха.

Нефть болон газ олзобориилдог районуудые хангахын тула түбхын түрүүн эдэ баржанууд зорюулагданхай. Мүнөө жэлдэ түрүүшын бүлэг иимэ суднанууд Омск хото эльгээгдэхэ.

(ТАСС).

КПСС-эй XXVI СЪЕЗДЫЕ УГТУУЛАН

АЖАЛАЙ ВАХТАДА

Ажалша коллективүүд съездын урда тээхи габшагай вахтын үдэр бүхэниие үндэр туйлалтануудаар тэмдэглэнэ. Партиин түсэбүүдые бэелүүлхэ зуураа, манай ороныие хүгжөөхэ Гол шэглэлнүүдэй проектээр хараалагдаһан нөөсэнүүдые үргэнөөр хэрэглэнэ. ТАСС-ай корреспондентнүүд иигэжэ мэдээсэнэ:

Паневежскэ «Экранас» гэжэ заводой хүдэлмэришэдэй элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдые алмахын түлөө тэмсэхэдэнь, электронико найдамтай туһалагшань болоно. Съездын урда тээхи габшагай вахтын үедэ оньһон түхеэрэлгэ электрын элшэ хүсэ гаргашалгые хиналтадаа абанхай.

Техникын энэ шэнэ зүйл арадай хинагшадай үүсхэлээр нэбтэрүүлэгдээ юм. Тэрэнь алмалта арьбалалтада һалбари бүхэнэй оруулһан хубитые зүбөөр тодорхойлхо арга олгоно. Харин коллективэй зорилгонууд ехэ. Гурбан үдэрэй туршада предприятиин хүдэлхэдэ бардам хүрэхэ электрын элшэ хүсэ ба дулаа алмахые шиидэнхэй. Заводто алмалта арьбалалтын һара үнгэргэгдэнэ. Шэл хайлуулдаг цех эгээл һайн дүнгүүдые туйлаа. Эндэхи пеэшэн шэнэдхэн һайжаруулһанай ашаар миин хаягдадаг халуун газ үйлэдбэридэ хэрэглэгдэлэг болобо.

Полтавска областиин малшад «Нэгэдэхи кварталай түсэбые—болзорһоонь урид!» гэһэн уряа доро мүрысэнэ. «Глобинский» совхозһоо үнеэдые оньһон аргаар һааха оператор, съездын делегат А. Сиволап мүрысөөндэ эрхимлэнэ.

Түрүү һаалишан область доторoo бүлэгһээ урид, үнеэн бүриһөө 7 мянган килограммһаа дээшэ һү һаагаа. Үнгэрһэн табан жэлдэ фермэ зургаа үлүүтэй жэлэй даабари дүүргэһэн байна. Мүнөөшье январиин графигһаа эли бодо урдилажа ябанхай. КПСС-эй XXVI съездын нээгдэтэр коллектив үнеэн бүриһөө 700 килограмм һү һааха уялга абанхай.

Областиин 17 мянга гаран оператор болон һаалишад габшагай вахтада жагсаба. Нёдондо жэлэй энэ хугасаатай сасуулхада, 3 мянганһаа үлүү тонно һү съездын нээгдэтэр гүрэндэ тушаахые малшад хараална.

Львов хотын «Автопогрузчик» гэжэ нэгэдэлдэ булад зүйлнүүдые эсхэхэ шэнэ технологи нэбтэрүүлэгдэнхэй. Предприятида түмэр алмаха түсэб табигдаа. Гол шэглэлнүүдэй проектые зүбшэн хэлсэлгын үедэ оруулагдаһан дурадхалнууд тэрэ түсэбтэ хараада абтаһан байна.

Машина бүтээгшэд материал алмахын түлөө тэмсэлдэ эрдэмтэдые хабаадуулба. Олохон узелнууд болон механизмуудые бэлдэхэдэ металл гаргашалгые горитой хороохо арга олгоһон шэнэ шэнжэлгэнүүд тэдэнэй дурадхалаар үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ. Мүнөө нэгэ автопогрузчик бүтээхэдээ, хэдэн зуугаад килограмм түмэр алмадаг болоо. КПСС-эй XXVI съездын нээгдэтэр предприятиин коллектив алмагдаһан түмэрөөр ашаа тээдэг арбан машина бүтээхые хараална.

Узбекистанай эрдэмтэд арадай ажахын мэргэжэлтэдтэ шэнэ научна зэмсэг болон аргануудые дурадхана. Энэ талаар тэдэнэй хэһэн һүүлэй шэнжэлгэнүүдэй нэгэн гэбэл, фосфорой атомуудые үйлэдбэрилхэ арга мүн болоно.

Республикын Наукануудай академиин Ядерна физикын институдай эрдэмтэд оройдоол нэгэ жэлэй туршада орёо нарин технологи зохёожо нэбтэрүүлээ юм. Юрэнхыдөө иимэрхүү хүдэлмэри нэбтэрүүлхэдэ, 3—5 жэл хэрэгтэй болодог. КПСС-эй XXVI съездэдэ зорюулагдаһан эрдэмтэдэй вахтын үдэрнүүдтэ институдай үйлэдбэриин цехүүдтэ түрүүшын бүлэг фосфорой соединенинүүд абтаһан байна.

Ташкентын препарадууд эрхим шанартай гэһэн бэшэгүүд ороной олохон институдуудһаа ороно. Ниихэдээ клеткын байгууламжые болон амиды байгаалиин бусад асуудалнуудые шудалдаг ороной научна эмхи зургаанууд, тэрэшэлэн агрохимическэ лабораторинуудай мэргэжэлтэд шэнжэлгэнүүдые хэхэ ашаг үрэтэй шэнэ хэрэгсэлээр хангадаха болобо.

Социалис мүрысөөнэй түрүүшүүлэй — Социалис Ажалай Герой, слесарьнуудай бригадир М. Михайлов, Эстониин Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн, барилгашан Э. Эхалай болон бусадай захилаар «Ажал хоёр зэргэлээд» гэжэ хүгжэмэй программа толилогдаһан байна. **Таллинай М. Калининай нэрэмжэтэ электротехническэ заводой** бригада тэрэниие бэлдээ. Нүхэдэйнгөө — табан жэлэй түрүүшүүлэй алдар габьяае магтан дуунуудые заводой композиторнууд болон уран шүлэгшэдэй зохёоһон дуунууд, шүлэгүүд концерт дээрэ зэдэлэгдэнэ.

КПСС-эй XXVI съездэдэ зорюулагдаһан һайн дураараа уран һайханай бүлгэмүүд республиканска харалтада предприяти оролсонхой.

(ТАСС).

Советүүдэй хүдэлмэри

ОЛОНОЙ ЭДЭБХИ ҮҮСХЭЛЭЭР

Түрэл партиингаа ээлжээтэ XXVI съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ КПСС-эй ЦК-гай проект соо экономическа болон социальна хүгжэлтын хэмжээ ябуулганууд хараалагдана. Энэ хадаа оролдохо ажахын ба промышленностиин бүхы ажалшадай хамта арадай депутадуудай Советүүдэй хүдэлмэриие эршэ ехэтэйгээр зорижо хүдэлхэ зорилгонууд.

Мүнөө эндэ Ивалгын поселково Советэй ба тэрэнэй гүйсэдхэгшэ комиссинүүдэй хүдэлмэри тухай хөөрэе. Энэ Советэй харьяата ажалша коллективүүд — Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын, Сэлэнгын совхозой, Ивалгын больницын, Бурводстройн, гидромелиоративна техникумэй, больницын, хүүгэдэй поликлиникын, санэпидстанциин ба бусад байгуулгануудай бүхы хүдэлмэрилэгшэд партиин съездые угтана. Ивалгын поселково Советэй 75 депутадууд … Хүдөө ажахын талаар саг үргэлжын комисси (түрүүлэгшэнь С. Б. Бадмаев) заседаниинууд дээрэ шухала асуудалнуудые хаража үзэдэг юм. Жэшээнь,

Ивалгын ОПХ-да, Сэлэнгын совхоздо ороохото ургамалнуудай, хартаабхын, олон жэлэй ногоогой үрэһэ ямараар бэлдэгдэһыень, тракторнуудай ба бусад техникын засабарилгые … Мүн эдэ ажахынуудай гүүртэ, отарануудые эндэхи предприяти болон эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй шефтэ абаа. Ивалга тосхоной Ленинэй нэрэмжэтэ гудамжаар зоной ябагаар ябаха харгы хэхэ, үйлсэнүүдые гэрэлтүүлхэ гэһэн захиралтанууд депутадууда үгтэһэн юм. Мүнөө тэдэ бэелүүлэгдэнэ. Худалдаа наймаанай талаар саг үргэлжын комисси (түрүүлэгшэнь Е. Н. Иванова) малшадай эрилтэнүүдые һайнаар хангаха асуудалда һайргааршаг анхарал хандуулна. Илангаа мүнөө ниитын малай үбэлжэлгын харюусалгатай хаһын үедэ худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд агитпоездүүд маршрудтаа эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Малшадые худалдаа наймаагаар хангалгаа Советскэ районой хэр зэргээр бэлдэһэн тухай асуудал хаража үзэгдэһэн байна. Энэ харюусалгатай үедэ соёл культурын эмхи зургаануудай ажал хүдэлмэри хаража үзэгдөө. Соёл культурын талаар саг үргэлжын комиссиие В. В. Мергинов һайнаар хүтэлбэрилдэг юм.

Элүүр энхые хамгаалгын талаар саг үргэлжын комисси (түрүүлэгшэнь Л. Н. Галина) заседаниинууд дээрэ «Ивалгын больницын «Түргэн туһаламжын» хүдэлмэри тухай», «Ивалгын ОПХ-гай, Сэлэнгын совхозой МТФ-нүүд ба һүнэй комплексүүд дээрэ арюун сэбэрые сахиха тухай», «Малай үбэлжэлгын үедэ малшадые ба тэдэнэй хүүгэдые саг үргэлжэ шалгажа, туһаламжа үзүүлхэ тухай» болон бусад асуудалнуудые хаража үзэһэн. Мира Андреевна Дармаевагай толгойлдог социалис хуули гурим сахиха талаар саг үргэлжын комисси мүн ажалаа һайнаар эмхидхэнэ. «Ивалгын кондитерскэ фабрикада эхэнэрнүүдэй ажал ямараар эмхидхэгдэнэб» гэһэн асуудал һүүлшын заседани дээрэ харагдаба.

…Поссоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр С. П. Денисенкотэй хөөрэлдэхэдэ, «гэр байриемни заһабарихаа үгыт» гэһэн мэдүүлгэ бариһан нэгэ эхэнэр орожо ерэбэ. Сергей Прокопьевич мэдүүлгыень анхаралтайгаар хаража үзөөд, социалис хуули гурим сахилгаар саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ, «Берёзка» гэжэ хүүгэдэй садые даагша М. А. Дармаевада хонходожо, тусхай комисси эмхидхээд, гэр байриень шалгаһан акт табихыень дурадхаба. Иимэ жэшээ олон.

«1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тухай КПСС-эй ЦК-гай проекттэй Ивалгын поселково Советэй ажалшад үргэнөөр танилсажа, һайшаажа байһан тухай С. П. Денисенко хөөрэжэ, арбадахи табан жэлэй түсэбүүдэй дүнгүүдые согсолодожо, арбан нэгэдэхи табан жэлэй зорилгонууд хараалагдаад байһан тухай тэмдэглэнэ. Ивалгада барилгын ямараар ябуулагдажа байһан тухай тоггобо.

— Бидэ олон юумэ эхилэнхэйбди. Түбхын түрүүндэ квартальна котельнын барилгые дурдахаар байна. 80 айлай байха гэрэй, 600 хүнэй байха хамтын байрын барилганууд дүүргэгдэхэ үшөө үдэ. Эдэ бүгэдэ … — гэжэ тэмдэглэхэ зуураа, Сергей Прокопьевич гол шэглэлнүүдэй проект зүбшэн хэлсэлгын суглаануудта дурадхалнуудта тоггожо, поселогой хүн зониие эдэеэр хангаха, автозаправочна станци бариха (мүнөө 200 автомашинанууд, 100 тракторнууд 30 километрэй зайда ябажа, түлишэ, түрхэсэ абана), үйлэдбэриин управлениин үндэһэн дээрэ заһабарилга-барилгын управлени байгуулха, поселогой предприятинуудые, эмхи зургаануудые, хүн зониие түлеэгөөр хангаха организаци бии болгохо гэхэ мэтэ асуудалнуудые нэрлэбэ.

Үйлэдбэриин шухала участогууд дээрэ депутадуудай постнууд, бүлэгүүд байгуулагданхай. Квартальна котельнын барилга дээрэхи депутадуудай постые Ивалгын ОПХ-гай парткомой секретарь А. М. Боякнин хүтэлбэрилхэ зуураа шухала асуудалнуудые шиидхэхэдэ депутадуудай бүхы арга боломжонуудые элсүүлхэ гэжэ оролдоно. СПТУ-гай байшан барилга дээрэхи, мүн гидромелиоративна техникумэй хамтын байрын барилга дээрэхи депутадуудай постнуудые Улаан-Үдын районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай начальнигай орлогшо М. Ц. Цыдэн-Ешеев толгойлно. Хашарагуудай комплекс дээрэхи постые оператор Д. Б. Эрдынеева, Доодо-Ивалгын һаалинин малай комплекс дээрэ эмхидхэгдэһэн депутадуудай постые Б. Д. Цыдыпов даана. Эндэхи үнеэд һү ехэтэй, һайн үултэртэй юм. Комплексын начальник Долгоржаб Дармаевна Жамбалова хүнгэн бэшэ ажалдаа депутадай постын туһаламжа ехэ гэжэ хэлэнэ. Каленовой һаалинин малай комплекс дээрэ эмхидхэгдэһэн депутадуудай постые Г. Г. Каленых даадаг. Энээнһээ гадна 18 депутадай 6 бүлэг эмхидхэгдэнхэй. Доодо-Ивалгын бүлэгые Ивалгын … һургуулиин багша Г. Д. Раднаева хүтэлбэрилнэ, Дээдэ-Ивалгын депутадуудай бүлэгые Буряадай АССР-эй Верховно Советэй депутат Ц. Д. Бадмацыренов, Хүнтэн-Булагайхидые — Ивалгын ОПХ-гай 2-дохи отделениин бригадир Н. Н. Степанов, Красноярскынхидые Ивалгын ОПХ-гай луговод Г. С. Козулин, … — Сэлэнгын совхозой механизатор Б. А. Тарабукин, Каленовынхидые — 2-дохи отделениин ветврач Т. Ц-В. Егорова хүтэлбэрилэн даана. Ондо ондоо мэргэжэлтэй эдэ нүхэд депутадай нангин үялгые нарийнаар дүүргэнэ. Депутадай бүлэгүүдэй хооронд үйлэдбэриин участогуудай ажалладаг коллективүүдэй хоорондо социалис мүрысөөн эмхидхэгдэнхэй. Ферма, отара, гүүртэнүүдэй хоорондохи социалис мүрысөөнэй дүнгүүд декада, һара, квартал бүридэ гаргагдадаг … Тиигэжэ депутадуудай түрүү бүлэгтэ Советэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан вымпел барюулагдадаг.

Посёлково Советэй үүсхэлээр шухала кампанинуудта бэлдэлгые шалгаха, дутуу дунданууудые усадхаха хэрэгтэнь туһалха тусхай комисси байгуулагдадаг юм. Жэшээлхэдэ, ниитын малай үбэлжэлгэдэ бэлдэлгые шалгаха тухай комисси байгуулагдаһан. Советэй хүдөө ажахын талаар саг үргэлжын комиссиин гэшүүд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, Ивалгын больницын, худалдаа наймаанай, соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд тэрэ комиссидэ оролсодог. Комиссиин дүнгүүд посёлково Советэй гүйсэдкомой, ажахынуудай дирекциин хамтын заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, дутагдалнуудые усадхаха хэмжээнүүд хараалагдадаг.

Энэ үбэлжэлгын үедэ ферма, отара, гүүртэ бүхэндэ туһаламжа үзүүлхэ шефүүд эртэнһээ тодорхойлогдоһон. Малшадта туһаламжа үзүүлхэ талаар Ивалгын кондитерскэ фабрикын, гидромелиоративна техникумэй, больницын, һургуулиин коллективүүд ялангаа эдэбхитэй хүдэлжэ байна. … Мүн тэрэ зорилготойгоор долоон хоногой нэгэ дахин — четвергын үдэр холын гүүртэ болон отаранууда хангалгын албанай, элүүр энхые хамгаалгын, худалдаа наймаанай, ажахынуудай хэрэгжэлтэй хангалгын комбинадай хүдэлмэрилэгшэдһээ бүридэһэн агитпоезд гарана.

Депутадай бүлэгүүд хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадана. «Депутадуудай үдэр» гэжэ нэрэгдэһэн һуралсал олон юумэ ойлгожо абана. Һунгагшадтайгаа захянуудые бэелүүлнэ. Жэшээлхэдэ, 1-дэхи бригадада хүргэ бариха гэһэн захяа дүүргэгдэжэ, бани баригдаа. Ивалга тосхоной Кировэй, Балтахиновай, Ранжуровай нэрэмжэтэ үйлсэнүүд гэрэлтүүлэгдэжэ байна. Талхар посёлогто магазиниинь ехэ болгогдоно, хүдөөгэй клубуудта спортивна зэргэсэлүүд, хүгжэмэй инструментнүүд, мебель һаяар абтахаар хүлеэгдэнэ.

Г. БАДМАЕВА,
манай корр.

Номой шэнжэлэл ба шүүмжэлэл

ДЕКАБРИСТЫН НАМТАР

Буряадай номой хэблэлдэ «Декабрист К. П. Торсон» гэжэ ном хэблэгдэбэ. Энэ ном К. П. Торсоной түрүүшын дэлгэрэнгы намтар болоно. Тус номой автор А. Б. Шешин архивна материал дээрэ арбаад жэлдэ һуужа, энэ ном бэшээ. Уһан сэрэгшэ Торсоной антарктическа экспедицидэ ябалга, 1808—1813 онуудай дайнда хабаадалга, шэнэ конституци зохёолсолго, уһан сэрэгтэ буһалгаа гаргалга, Хойто бүлгэмдэ хабаадалга ба Сибирьтэ байһан үе саг тухайнь үгаа дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэнэ.

150 гаран жэлэй үнгэрһэн хойно тэрэ сагай хуудаһануудые һэргээхэ гээшэ хүндэхэн хэрэг аab даа. Торсоной намтар бэшэхэ гэһэн туршалганууд нэгэнтэ бэшэ хэгдэһэн байдаг. Жэшээнь, С. П. Штрайх «Уһан сэрэгшэ декабристнууд» гэжэ ном бэшэһэн байна. Гэбэшье К. П. Торсон тухай бага юумэн бэшэгдэнхэй. Дурдабал, «Декабрист К. П. Торсоной гурбан бэшэг» гэжэ ном, Ф. А. Кудрявцевай «Декабрист Торсон Байгалай саана» гэжэ статья болон хэдэн очеркнуудые нэрлэжэ болоно.

К. П. Торсон 1793 оной сентябриин 27-до түрэһэн юм. Эхэнь голланд яһанай Шарлотта-Христина Тиман, эсэгэнь Швециин эрхэтэн байһан юм гэжэ тухайлагдана. 9 наһатай Торсон уһан сэрэгэй кадетскэ корпусто ороһон байна. 1809 ондо «һайн», «тон һайн» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр һуралсалаа дүүргээд, хүсэд наһаа гүйсээгүйшье һаа, мичман болгогдобо. 1808 оной сентябриин 6-да Пальво арал шадар шведүүдтэй болоһон тулалдаанда, мүн 1812 оной дайнда Торсон хабаадаһан байна. 1812 оной дайнда шэн зоригтойгоор хабаадалсаһанайнгаа түлөө хүхэ лентэтэй мүнгэн медальда хүртөө һэн. 1817 оной майн 17-до Торсон Франци мордобо. Тиихэдэ Франци политическэ хүдэлөөндэ абтаһан байгаа. Энэнь Торсоной ерээдүйн ажабайдалда тон ехэ нүлөө үзүүлээ.

Һүүлдэнь холын тамаралгануудта хабаадаба. Англи, Канарска аралнууд, Бразили, Шэнэ Голланди, Шэнэ Зеланди, Португали болон бусад оронуудта хүрэхэдөө, нилээн ехэ юумэ ойлгоһон, мэдэжэ абаһан байна. Дэлхэйе тойрон тамаржа ябахадаа, К. П. Торсон Франциин ба Испаниин шуһата хубисхалнуудһаа зэбүүрхээ һэн.

XIX зуун жэлэй эхеэр элдэб философиин номнолнууд тараһан гэжэ мэдээжэ. Тэрэл үеэр элдэб бүлгэмүүд бүрилдэжэ эхилбэ. Тэдэ бүлгэмүүдэй нэгэн болохо Хойто (Северное общество) бүлгэмдэ Константин Петрович ороһон юм. Теэд буу эжадаар хаанта засагта эсэргүүсэхые буруушаадаг байгаа.

Торсон хайшан гээд нэрлэгдэһэн бүлгэмэй гэшүүн болооб гэжэ ном соо дэлгэрэнгыгээр хөөрэгдэнэ.

К. П. Торсон тон бэлигтэй бэрхэ уһан сэрэгшэ байгаа. Олон тоото тулалдаануудта хабаадалсахадаа, Россин уһан сэрэгэй тон муугаар хангагдадагые, офицернүүдэй сэрэгшэдээ баһадаг, доромжолдог, хэнһээшье ехээр өөһэдөө ёһо журам эбдэдэгыень хаража, нэгэнтэ бэшэ голхорһон, урмаа хухардаг байһан дээрэһээ уһан сэрэгые һайжаруулха тухай мэдүүлгэ Александр хаанда бариһан байна. Удангүй шухала-шухала хубилалтанууд уһан сэрэгтэ хэгдэһэн байна. Энэнь уһан сэрэгэй бэхижэхэ хэрэгтэ горитойхон нүлөө үзүүлээ бэлэй.

Гүнзэгы ухаан бодолтой Торсон, һүүлдэ декабристнуудтай хамжаад байхадаа, шэнэ конституци зохёолсоһон юм.

Түрүүн Никита Муравьев конституци зохёоһон байна. Теэд тэрэниинь зүбшэн хэлсэлгэ дээрэ олонхи декабристнууд һанамжануудаа нэгэ хэдэн үгеэр хэлээд лэ дүүрэһэн юм. Гансал Торсон дэлгэрэнгыгээр үгэ хэлэжэ, олон зүйлнүүдыень буруушаагаа һэн.

Харин Торсоной бэшэһэн конституци тад ондоо болобо. Хаишан гээд тэрэ конституци бэшэгдээ һэм, гол удхань ямар байгааб гэхэ мэтэ асуудалнуудые уншагшад ном соо олохо. Мүнөө тэрэ конституцинь Гүрэнэй Ленинэй нэрэмжэтэ библиотекэдэ хадагалаатай юм гэжэ А. Б. Шешин бэшэнэ.

Хойто бүлгэмэй гэшүүн болоод байхадаа, Торсон шуһа адхаруулангүй, хубилалта хэхэ ёһотойбди гэжэ һанадаг лэ зандаа һэн. Бүлгэмэйнгөө һула бэлэдхэлтэй байһыень Торсон гансата ойлгоо бэлэй. Дүтын нүхэр болохо Николай Бестужевта тэрэ иигэжэ хэлэһэн байна: «Яаранхаар, 10, 20 жэл һайса бэлдээд, хубилалта хэбэлнай, һайн байгаа».

Декабриин 14-дэ Сенадай талмайда Торсон гараагүй һэн. Гэбэшье декабриин 15-да Үбэлэй ордондо тэрэ абаашагдаа. Мүшхэлгэ дээрэ тэрэ юумэ нюужа зобоогүй. Зүгөөр нүхэдэйнгөө нэгэшье нэрэ заажа үгөөгүй. Хаанай ами наһанда хэгдэхээ байһан хорото ябадал һүйдхэгшэдэй нэгэн байһанайнгаа түлөө Торсон хоёрдохи шатын гэмтэн гэгдээ һэн. 1827 оной январиин эхеэр Торсон, И. А. Анненков, аха дүү Муравьевууд Эрхүү ерэжэ, январиин 28-да Шэтэ эльгээгдээ һэн. Иигээд лэ сүлэлгын хатуу хаһа эхилбэ.

Сүлэлгэдэшье декабристнууд миин байгаагүй. Модоор, түмэрөөр юумэ дархалха, оёхо, статьянуудые оршуулха, ухибүүдтэ ном зааха... Тиигэжэ тэдэ сагаа өөһэдтөөшье, олондошье туһатайгаар үнгэргэдэг һэн. Шэтын сүлэлгын һүүлээр Торсон Петровско заводто 6 жэл үнгэргөө. Эндэшье байхадаа, Торсон гүрэнэй ба уһан сэрэгэй хубилалтануудые бодомжолдог зандаа бэлэй. Сүлэлгэдэ байхадаа, Константин Петрович ороохо сохихо машина, рессортой зөөлэн тэрэг зохёоһон намтартай.

Торсоной болон аха дүү Бестужевуудай, бусад декабристнуудай Сибириин хүйтэн газарта ажаһууһан ба арад зондо ямар нүлөө үзүүлһэн тухай А. В. Шешин дэлгэрэнгыгээр бэшэнэ.

Селенгинскдэ байхадаа, Торсон өөртөө гэр бариһан юм. Хони малтай, таряа таридаг, огородой эдеэ һуулгадаг байгаа. Баруун тээһээ шэнииснын һайн сорт эзхюулжэ асаруулаад, хүршэнэртөө хубаадаг, өөрөө таридаг һэн. Гэрэй ажал хэхэ үүргэтэй Жигмыт Анаева гэжэ буряад эхэнэр Торсонойдо байдаг байгаа. Торсонтон ехэ һайн хүнүүд һэн гэжэ Анаева тэмдэглэһэн байдаг.

Декабристнуудай һамгадайнь хүндэ хүшэр байдалыень хубаалдаһан тухай нилээн бэшэгдэнхэй гээшэ. Харин эгэшэ, дүүнэрэйнь, эхэнүүдэйнь баатаршалга тухай дурдагдаагүй. Харин А. Б. Шешин энээн тухай олохон хуудаһа бэшээ.

Селенгинск нүүжэ ерээд байхадань, декабристын эхэ Шарлотта Карловна дүү басаган Екатерина Петровна хоёр дулаан тоонто нютагаа, дүтынгөө нүхэдые орхижо, аяар холо зорижо ерэһэн юм.

Торсоной хүдөөлэгдэһэн газарта тэрэнэй һурагша Анай Унгатов багахан хүшөө табиһан байгаа. 1975 ондо тэрэ хүшөөнь шэнэлэгдээ һэн.

А. Б. Шешинэй ном соо декабристнуудай бэшэгүүд олоор ороһон, сүүдэй протоколнууд, гүрэн түрын болон бусадшье саарһанууд хэрэглэгдээ. Автор тон ехэ ажал хээ. Хубисхалай түрүүшын шатада байһан хүнүүд тухай бэшэхэ гээшэ харюусалгатайшье, хүндэшье, хүндэтэйшье хэрэг. Энээн дээрэһээ бодоходо, А. Б. Шешин зорилгоёо дүүргээ.

Н. ЦЫБЕНОВА.

Хилын саанаһаа

ТАСС АПН

ВСМ-эй УРЯА

АНТАНАНАРИВУ. Табан түбиин арадуудай амгалан тайбан ажаһуухые хүсэдэг хүсэнүүдые түлөөлдэг эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Советэй (ВСМ) Президиумэй бюрогой сесси буу зэбсэгүүдые хуряахын, шахардуу байдал һулаpуулхын, харилсаа холбооной түлөө үргэн ехэ тэмсэл ерэхэ хабартаа дэлгэрүүлхыень уряалан, уласхоорондын олониитэдэ хандаба.

Элдэб зэбсэгүүдэй аргагүй олоор түхеэрэгдэжэ, «хүйтэн дайнай» хараа бодолой һэргээгдэжэ, бүгэдэ ниитын түймэрэй үүдхэгдэхэ аюулай һүжэрһэндэ һанаата болоожо байһаниинь «Буу зэбсэгүүдые хуряаха, шэнэ арбан жэлдэ амгалан тайбан байдал хангаха» гэһэн тэрэнэй шиидхэбэри дотор элирхэйлэгдэнэ. Тиимэ аюулай ехэ болоожо байгабашье, дэлхэйн арадууд буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрхэ ябадал зогсоожо, ядерна дайе саран зайсуулжа шадаха гээд тус документ дотор хэлэгдэнэ. Тэрэнэй тулада ВСМ ба национальна хүдэлөөнүүд хүнэй имагта шухала эрхын — амгалан тайбан байха эрхын түлөө тэмсэлдэ бүхы зониис, хүн бүхэниие элсүүлхэ ёһотой байна. Стратегическэ добтолхы зэбсэгүүдые хизаарлаха асуудалаар тодорхой хөөрэлдөөнүүдые үргэлжэлүүлхын, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдые хороохын түлөө, Баруун Европодо американ шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхохо гэһэн НАТО-гай шиидхэбэри болюулгахын түлөө олониитын кампани эмхидхэхэ шухала гэжэ сесси тэмдэглэнэ.

ПЕРУГАЙ БА ЭКВАДОРОЙ ХООРОНДЫН ХЁМОРООН

ЛИМЭ. Газар дайдын талаар хоёр талаһаа эрилтэнүүдые табиһанһаань уламжалан, январиин 29-дэ зэбсэгтэ тулалдаанай болоһон, Перугай ба Эквадорой хилэ дээрэхи байдал түгшүүрилтэй байһаар. Үнгэрһэн сүүдхын турша соо ехэ тулалдаанууд болоогүйшье һаа, ороной хойто зүг хударь Перугай газарай сэрэгүүд ба танкова частьнууд яаралтайгаар асарагдана.

Сэрэгэй дээдэ командованитай зүблөөнэй дүүрэмсээр Перугай президент Фернандо Белаунде Терри иигэжэ мэдээсэбэ: «Перугай сэрэгүүд өөрынгөө газар дээрэ сухариин бусахыень Эквадорой частьнуудые баадхаа, хёморооон ойрын сагаар дүүргэгдэхэ» гээд этигэнэб гэбэ.

КИТО. Эквадорой правительствын мэдүүлһэнэй ёһоор, тэрэнэй арми Пакишай райондо Перугай сэрэгүүдэй 8 добтолгые амжалтатайгаар гэдэргэ сохиһон байна.

Орон доторнь онсо байдал соносхогдонхой.

ШАХАРДУУ БАЙДАЛ ҺУЛАРУУЛХА ПОЛИТИКА ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

БОНН. «ФРГ-гэй гадаадын политикын, тэрэшэлэн аюулгүй байдал хангаха политикын саашанхи шэглэлнүүдые» дахинаа зүбшэн хэлсэхэ шухала гэжэ социал-демократическа партиһаа Бундестагта һунгагдаһан хэдэн депутадууд пресс-конференци дээрэ тэмдэглээ. Депутат К.-Г. Ханзен журналистнуудай урда үгэ хэлэхэдээ, НАТО-гай ракетно-ядерна түсэбүүд тушаа, ороной газар дээрэхи дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ракетно-ядерна шэнэ зэбсэг тараан тодхохо тушаа федеральна правительствын хараа бодол хубилгаха эрилтэ табина.

К.-Г. Ханзенай мэдүүлһэнэй ёһоор, ОСВ-2 тухай совет-американ договорые США-гай сенадай мүнөө хүрэтэр эсэслэн баталаагүй байһан дээрэһээнь, уласхоорондын шэнэ оршон байдал тогтонхой. Иимэ ушар байдалда манай гадаадын политикын, аюулгүй байдалда хабаатай политикын саашанхи шэглэлнүүдые дахин зүбшэн хэлсэхэ шухала байна гэжэ тэрэ тусхайлан тэмдэглэбэ.

Буу зэбсэгүүдые ехээр үрдилдэн түхеэрхэ ябадал болюулха шухала, тэрэнэй тулада хубхай үгэнүүд бэшэ, харин тодорхой хэрэгүүд хэрэгтэй гэжэ К.-Г. Ханзен мэдүүлээ. К.-Г. Ханзенай хараа бодолые Баруун Германиин олон социалис-демократууд дэмжэнэ гэжэ пресс-конференци дээрэ бусад депутадууд мэдүүлбэ.

ПНР-эй ПРАВИТЕЛЬСТВЫН МЭДҮҮЛГЭ

ВАРШАВА. ПНР-эй правительствын мэдүүлгые түбэй газетэнүүд январиин 30-да тунхаглаа. Тэрээн доторнь иигэжэ хэлэгдэнэ:

Гданьскда, Щецин ба Ястшембедэ хэлсээнүүдэй баталагдаһанһаа хойшо табадахи һара үнгэржэ байна. Энэ хугасаа соо орон доторхи байдалые түбшэн болгохо, түбэгтэй асуудалнуудые шиидхэхэ, социалис ёһоной шэнэдхэлгын хэрэг бэелүүлхэ гэжэ правительство удаа дараалан оролдолго гаргаа. Гэхэ зуура, энэ үе соо арсалдаанууд, зүбшэлдөөнүүдшье гараһан байха. Тэдэ бүгэдэ хөөрэлдөөнүүдэй, үгэеэ ойлголсононой үндэһөөр шиидхэгдэдэг байгаа. Шахардуу харилсаанай дэбэргэгдэһэнһээ, аюултай ябуулганууд ба хараа шэглэлнүүдэй һүжэрөөгдэһэнһөө шалтагаалан, оршон байдал лүүлэй үедэ эбдэгдэһэн байна. Орон доторхи гүрэнэй эмхи зургаанууд хүсөөр эзэмдэгдэнэ, хуулиар тогтоогдоһон ажалай үдэрнүүд таһалдуулагдана, забастовконууд эмхидхэгдэнэ, заводуудай, шахтануудай ба городуудай транспортын хүдэлмэри таһалдуулагдана, предприятинуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэришэдтэ эсэргүү ябуулга элдэб аргаар эмхидхэгдэнэ, ниитын байдалай эрхэ ба гуримууд эбдэгдэнэ.

Орон доторхи ажабайдал улам бэрхэтэй болгогдоно, экономическа хэрэг түргөөр муудажа байна. Энээнһээ шалтагаалан, хүн зоной гол эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангалгын талаар улам ехэ бэрхэшээлнүүд тохёолдоно. Арадай ажахыда түүхэй эдүүд, түлишэ, элшэ хүсэн ба бэлэн эдлэл хэрэгсэлнүүд улам ехээр дутална. Гансахан январиин 10, 24-дэ эндэхи дэлгүүр наймаан 8 миллиард тухай злотых хэмжээтэй эдлэл хэрэгсэлнүүдые дутуугаар абаһан байна. Забастовконуудһаа уламжалан, тохёолдоһон гээлтэ хоролтонууд үдэр бүри ехэ болоно, ажалай бүтээсэ хороно, предприятинуудтахи ажалай журам муудана.

Энээнһээ уламжалан, экспорт хороно, импорт хизаарлагдана, түлөөри хангаха гүрэнэй арга боломжонууд бага болоно.

1980 оной августда баталагдаһан хэлсээнүүдые дүүргэхэ материальна арга боломжонууд хаһагдана, общество доторой оршон байдал муудана.

Орон доторхи байдалые түбшэн тогтууритай болгохо, зүришэлдөөтэ байдалһаа гаргаха гэһэн правительствын бүхы оролдолго хүсэлэнгүүдһээ мүнөө үедэ үрэ гаранагүй.

Ороной ажабайдалда эмхи гуримгүй, задаган ушаралнууд тохёолдоно. Тиин, Эсэгэ ороной ба эрхэтэдэй хуби заяанда аюул ушаруулна.

Правительствын зүгһөө оролдол хүсэлэнгэй гаргагдабашье, забастовконуудай үргэлжэлүүлэгдэжэ; забастовконуудые хэхыень «Солидарностиин» уряалжа байһые хараада абажа, ПНР-эй Министрнүүдэй Совет иигэжэ мэдүүлнэ; орон доторoo гурим ба журам, эрхэтэдэй түбшэн байдал хангахын түлэ шухала эрхэ байдал тогтоохо этигэмжэ түлөөлэлгэнүүд конституцяар правительствада олгогдонхой. Тиимэ шахардуу байдалай зайсуулагдаагүй һаань, дээрэ дурсагдаһан этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые үндэһэ болгон, Министрнүүдэй Совет предприятинуудай һаадгүйгөөр хүдэлмэрилхэ хэрэгтэ туһа хүргэхөөр, олониитын аша туһада харюусахаар хэмжээнүүдые абаха болоно.

ХИТАД КОНТРАКТНУУДАА БОЛЮУЛБА

ТОКИО. Промышленна барилгануудые хэхын тула Японтой, баруун тээхи оронуудтай баталһан контрактнуудаа Хитад нэгэ талаһаа болюулба гэжэ Японой газетэнүүд мэдээсэнэ.

Баошаньска металлургическа комбинадай харьяата прокат үйлэдбэрилдэг заводой барилга болюулха гэжэ Хитадай правительствын һаядаа шиидхэһэн тухайда «Иомиури» газетэ бэшэнэ. Тиин, урда тээнь баталһан контрактнуудаа болюулхамнай гэжэ Хитадай тала «Мицубисида» хабаатай япон компанинуудта, «Шлеман-симаг» гэдэг баруун Германиин компанида мэдээсээ.

«Нихон Кэйдзай» газетэ энээн тухай мэдээсэхэ зуураа, Хитадай иимэ ябуулга япон-хитадай бүхы худалдаа наймаанда муугаар нүлөөлжэ магад гэжэ тэмдэглэнэ.

НАЦИОНАЛЬНА ҮСӨӨНХИДЭЙ ЭРХЭ ХАНГАХА

ДЕЛИ. Индиин элдэб штадуудта ажаһуудаг угсаатадай, багахан бүлэг үндэһэ яһатадай түлөөлэгшэдэй хуулита эрхэнүүдые хаһадаг ушарай олошорһондо һанаата болоожо байһанаа премьер-министр Индира Ганди элирхэйлбэ. Тон үгытэй зоной байдал һайжаруулха зорилготой 20 пунктһаа бүридэһэн программын үндэһөөр, харьяата газарнуудһаа, нюдарган баяшуулаар, помещигүүдээр намнагдаһан угсаатадай түлөөлэгшэдэй газар эдлэхэ эрхэнүүдые һэргээхын тула правительство яаралтай хэмжээнүүдые абана.

Ажалаар хангалгын асуудалнуудые шиидхэхэтэеэ хамта, ажаһуудаг нютагуудайнь экономико хүгжөөһэнэй үндэһөөр, тэдэ угсаатадай байдал саашадань һайжаруулха шухала гэжэ Индиин правительствын толгойлогшо тэмдэглэнэ. Элдэб үндэһэ яһатадта конституциин олгоһон эрхэ бэелүүлхын тула, салин түлөөһэнэй доодо хэмжээн тухай, аграрна реформа тухай, бага арадуудай соёлые сахиха ба хүгжөөхэ тухай хуулинууд орон дотор баталагдан абтаа.

АФРИКЫН ОРОНУУДАЙ ШИИДХЭБЭРИ

НЬЮ-ЙОРК. Африкын хэдэн оронууд Намибиин асуудал зүбшэн хэлсэхын тула Аюулгүйн Совет зарлахыень гуйха гэһэн шиидхэбэри гаргаа. Намиби тухай асуудалаар энэ һарада Женевэдэ болоһон конференци тухай ООН-ой генеральна секретариин элидхэл тэрэ заседани дээрэ шагнахаар түсэблэгдэнэ. Дурсагдаһан конференциис Урда Африкын хархис засагай делегациин тапалдуулһаниинь элитэ. Тэрэнь национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй түлөөлэгшэд тушаа хорото, доромжолгын үгэнүүдые хэдэ дахин хэлэһэнэй һүүлээр, зүблэхэ зүйлэй гол асуудалнуудые — буудалдаа зогсоохо тухай, энэ оронии бэеэ дааһан байдалтай болгохо тухай ООН-ой түсэб бэелүүлжэ эхилхэ болзор тодорхойлхо асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ үргэлжэлхэһөө арсаһан байна.

(ТАСС)

СҮҮДЛЭЛГЭ ДҮҮРЭБЭШЬЕ, ШИИДХЭГДЭЭГҮЙ АСУУДАЛНУУД ҮЛЭНХЭЙ

Урда тээнь мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, КНР-эй тусхай сүүд Мао Цзэдунай дүтын хүнүүд байһан политическэ ба сэрэгэй арбан ажал ябуулагшын хэрэгээр шиидхэбэри гаргаа. Хуулита гуримаар соносхогдоһоной ёһоор, «контрреволюционно бүлэглэлнүүдэй гол гэшүүд Линь Бяо болон Цзян Цин» «соёлой хубисхалай» үедэ партийна ба гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд, кадрова хүдэлмэрилэгшэд тушаа, арад зон тушаа ехэ мүрдэлгэ хюдалгануудые хээ, засаг эзэмдэхэ, Мао Цзэдуниие алаха, Шанхайда зэбсэгтэ үймөө үүдхэхэ һэдэлгэнүүдые гаргаа гэхэ мэтэ гэмтэ ябадалнуудые үйлэдэһэн зэмэтэй гэжэ мэдэрэгдээ.

Сүүдлэгдэгшэд «политическэ, хараа, бодолой талаар алдуунуудые» гаргаһанай түлөө бэшэ, харин имагтал «уголовно гэмтэ ябадалнуудай» түлөө гэмнэгдэнэ гэжэ сүүдэй материалнууд, сүүдлэлгэ тухай Хитадай хэблэлэй мэдээсэлнүүд дотор онсолон дурдагдадаг байба. Прокурорнуудшье, судьянуудшье «соёлой хубисхалай» — хитад арадай энэ айхабтар ехэ гэмтэл, хохидолой бодото шалтагаануудые элирүүлхэ зорилго табяагүй. «Соёлой хубисхалай» бүхы гэмтэ хэрэгүүд ба хорото хойшолонгуудай түлөө харюусалгые сүүдлүүлэгшэдтэ тохохо, Мао Цзэдуниие али болохо аргаар аршалан сагааруулха уг зорилготой байгаа. «Уголовно сүүдлэлгэ» гэдэгынь политическэ удхатай. — Мүнөөшье Пекинэй баримталдаг, арад зондо харша дотоодын, эзэрхэн зонхилхо зорилго табидаг гадаадын политикын үндэһэ пууринь болоһшо маоизмые аборха, һэльбэн шэнэдхэхэ гэһэн хараа шэглэлтэй.

Гэхэ зуура, энэ зорилгоёо бодото дээрэнь бэелүүлжэ шадаагүй. Олондо мэдээжэ болоһон материалнууд «соёлой хубисхалай» хорото муухай удха шэнжые үшөө дахин баһшыса элирүүлээ, тэрэ үеэр Хитад оронии тамалһан мүрдэлгэ хюдалгануудай олонхи зондо эсэргүү шэглүүлэгдэнхэй байһые харуулаа, Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй засаг буляалдаһан хоорондын тэмсэлэй гутамшаг аргануудые хэрэглэдэг, зэрлиг бүдүүлиг байһые элишэлээ. Мүнөөнэй сүүдлэлгэ, үнэндөө, тэрэ тэмсэлэй үргэлжэлэл болоһон байна. «Соёлой хубисхалай» үедэ элдэб тушаалнуудые даадаг байһан политическэ бүлэглэлнүүд тиихэдэ дэбжэгшэд ба хохидогшод сүүдэй үедэ үһөөгөө абалсаха гэжэ оролдоо. «Арбаниие» сүүдлэһэнэй һүүлээр Хитадта «нэгэдэлэй ба эмхидэн жагсалгын», «тогтонижолгын», «хуули сахидаг», «демократиин» оршон байдал тогтохо гэһэн мэдүүлгэнүүд хооһон үгэнүүд болоһшоо. Юундэб гэхэдэ, энэ сүүдлэлгэ һүүлшын шата бэшэ, харин миллион зоной толгой дээрэ буужа магад, гүрэнэй аппарадай ба парти доторхи сэоэрлэлгын эхин байгаа.

Сүүдэй шиидхэбэриин соносхогдоһоной үглөөдэр «Женьминь жибао» газетэ түрүү бэшэг доторoo иигэжэ уряалба: «Мүнөөнэй сүүдлэлгын онол дүршэлые һайтар хэрэглэхэ», «Ангиин дайсадтай эрид шууд тэмсэхэ ба зада сохихо» эрилтэ табина. Эдэ дайсад «буһалгаа хэхые тухирна, баадхана» гээд бэшэнэ.

Гадаадын корреспондентнүүдэй Пекинһээ мэдээсэһэнэй ёһоор, һүүлэй үедэ ороной хэдэ хэдэн районуудта «политическэ жагсаалнууд болоһон», «үймөөн хүлтөөнүүд үүдхэгдэһэн», мүн «партиин хүтэлбэридэ эсэргүү буһалгаанууд» болоһон байна, «хоёрдохи соёлой хубисхал» эхилхэ бэлэдхэл зарим хүнүүд хэнэ. «Партида харша, гэмтэ этэгээдүүдэй ябуулгада эсэргүү эрид шууд тэмсэлдэ жагсан бодохые» дурадхаһан уряанууд хэблэлдэ тунхаглагдана.

Линь Бяогой ба Цзян Цинэй бүлэглэлнүүдэй тала барингшадые сүүдлэлгэ ойрын сагаар эхилхэ янзатай. Хитадай хэблэлэй мэдэрһэнэй ёһоор, тиимэ сүүдлэлгэнүүд Пекиндэ болоод дүүрээшэ сүүдэй түхэл шэнжэтэйгээр үнгэргэгдэхэ юм ха.

М. ЯКОВЛЕВ.

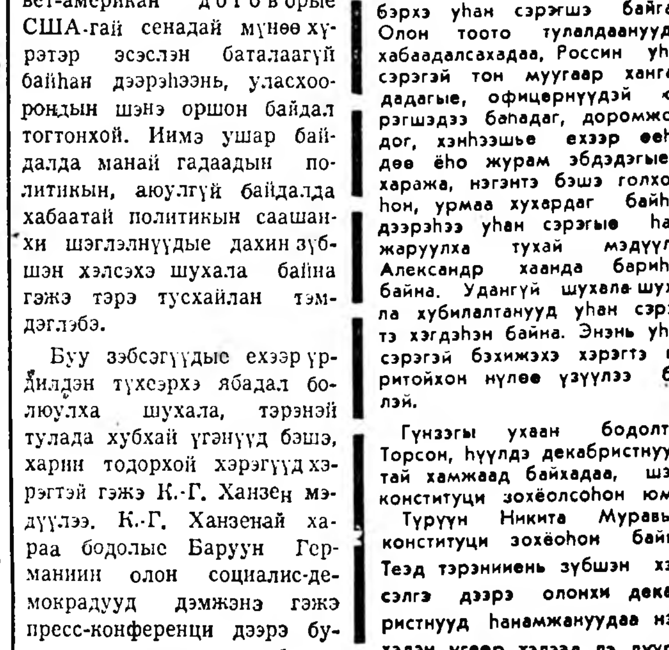

АФГАНИСТАН. Энэ ороной экономико, соёл-гэгээрэлэй бүхы һалбаринуудта түрүү үзэлтэй залуу мэргэжэлтэд олоороо хүдэлжэ эхилээ. Тэдэнэй нэгэн — Нурзие Фарин гэгшые энэ зураг дээрэ харанат. Баку хотын Азизбековэй нэрэмжэтэ институт дүүргэһэн залуу мэргэжэлтэ оронойнгоо хойто хубидахи нефть болон газай департаментын геологиин талаар комплексно лабораториие толгойлно. Тэрэ провинциингаа эхэнэрнүүдэй комитедэй гэшүүн юм.

ТАСС-ай фотохронико.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

ДҮЛЭТЭ РЕВОЛЮЦИОНЕРЭЙ ДУРАСХААЛДА

1906 оной январиин 31-дэ Байгал шадар, Мысовая станцида ашуһата зэбүүн ушар тохёолдоо һэн. В. И. Ленинэй туһалагша «Искра» газетын эдэбхитэй бэшэгшэдэй нэгэн, революционер И. В. Бабушкин энэ үдэр генерал Меллер-Закомельскиин захиралтаар саазалагдаһан байна. Тэрээнтэй суг 5 нүхэдынь, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлшэд баһал баатарай үхэлөөр унаһан юм.

Тэрэ мартагдашагүй үдэрһөө хойшо эгсэ 75 жэл үнгэрбэ. Дээдэ-Үдэ, Эрхүү, Красноярск хотонуудта буһалгаалан бодоһон хүдэлмэришэн ангиие буу зэбсэгээр хангаха зорилго урдаа табиһан революционернүүд тиихэдэ алуурщадай һабарта харатайгаар лэ ороһон юм.

Буряад ороной ажалшад И. В. Бабушкинай, нүхэдэйнь дурасхаалые нангинаар сахидаг. Жэл бүри Мысовая станци дээрэ революционернүүдэй дурасхаалда зорюулагдаһан үргэн ниитэ хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг.

Бабушкин хотодо И. В. Бабушкинай түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан тусхай музей нээгдэһэн юм. Эгээл эндэ һаяын үдэрнүүдтэ болоһон уулзалганууд дээрэ һургуулиин һурагшад суута революционерэй ажабайдал тухай суглаарагшадта хөөрэһэн, аман үгын журнал эмхидхэгдэһэн байна. Революционно дуунуудай һүр жабхалантай аялга зэдэлээ, «Тэрэ Ленинэй һурагша байһан юм» гэһэн фильм харуулагдаа.

Нэгэдэмэл музейн хүдэлмэрилэгшэд, партиин ба совет органуудай түлөөлэгшэд И. В. Бабушкинай сааазалагдаһан газарта хүрэжэ, эндэ бодхоогдоһон хүшөөгэй дэргэдэ митинг үнгэргөө.

И. КЛИНОВСКАЯ.
Кабанскын район.

МОСКВАДА ХЭБЛЭГДЭХЭНЬ...

«Современник» гэжэ ниислэл хотын хэблэл манай республикын уран зохёолшодой номуудтай оронойнгоо уншагшадые үргэнөөр танилсуулжа байдаг һайхан заншалтай.

Үнгэрһэн жэлэй һүүл багаар номой магазинуудай дэлгүүрнүүд дээрэ эндэл барлагдаһан Иосиф Тугутовай «Найман зүгэй һалхин доро» гэһэн түүхэтэ роман-хронико, бэлигтэй залуу поэт Баир Дугаровай «Зэрлиг акаци» гэжэ шүлэгүүдэй согсолбори, Раиса Белоглазовагай «Замда болоһон уулзалга» гэжэ рассказууд табигдажа, олоной анхарал татаа һэн.

Республикын комсомолой шангай лауреат Лопсон Тапхаевай «Саянай самаряан» гэжэ шүлэгүүдэй түрүүшын ном ород хэлэн дээрэ «Современник» хэблэлээр анха барлагдан гаража, бүхы ороп соогоо суурхаа бэлэй. Мүнөө баһал эндэ тэрэнэй «Алтан үндэһэн» гэжэ шэнэ номынь арбан мянган хэһэгээр барлагдахаар бэлдэгдэжэ байнхай.

Ород хэлэн дээрэ түүхэнуудые бэшэдэг буряад уран зохёолшо Нелли Матхановагай «Алтайр» гэжэ согсолбори, Людмила Олзоевагай «Байгал хахад һарын түхэлтэй» гэһэн шүлэгүүдэйнь түрүүшынь ном Москвада, баһал «Современник» хэблэлдэ гараханиь.

Иигэжэ ниислэл хотын хэблэл манай уран зохёолшодой бэшэһэн, нютагаймнай хүнүүдтэ зорюулагдаһан, тэдэнэй сэдьхэл бодолой, хүсэл эрмэлзэлэй сэбэр сэхые зураглан харуулһан бүтээлнүүдые далай үргэн ород уншагшадай гүн анхаралда табихадаа, дэмбэрэлтэ һайхан хэрэг хэнэ гэжэ баясан тэмдэглэлтэй.

Манай корр.

«МАНАЙ ҮЕЫН ХҮН» ГЭҺЭН ОЧЕРКНУУДАЙ КОНКУРС

Арбадахи табан жэлнэй амжалта түгэсөөр түүхэдэ орожо, шэнэ, арбан нэгэдэхи табан жэл абьяаста алхамаа эршэлэнхэй. Арадай ажахын һалбари бүхэнһөө ажалай амжалта тухай сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэмэ мэдээнүүд үдэр бүри абтажа үргэлжэлһөөр. Тэдэ бүхы илалта, амжалтанууд мүнөө үеын совет хүнүүдэй хүдэлмэришэ хүдэр гараар, ухаан бодолойнь дэлисээр, урма зоригойнь бадаралгаар туйлагдан шэрээгдэнэ бшуу. Үнэхөөрөөшье, үргэн уужам Буряад оронoймнай үлзы хэшэгтэ нютаг бүхэндэ ажал дээрээ алдаршаһан, хүдэлмэри хэжэ хүдэржэһэн, арад зонойнгоо дунда алдар солотой, гүрэн түрынгөө үндэр хайрада хүртэһэн түрүү үзэл бодолтой, ерээдүй руу эрмэлзэһэн ехэ һайхан сэдьхэлтэй хүнүүд бии ха юм! Тэдэнэр лэ промышленна предприяти болон барилганууд дээрэ, колхоз болон совхозуудта, арадай гэгээрэлэй, эрдэм наукын, элүүрые хамгаалгын, соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй болон ажаһуудалай эрилтэ хэрэглэмжэ хангагшадай дунда амжалтын найдамтай түлхюур, алтан жасань боложо ябадаг гээшэ бшуу.

Тиимэ хадань «БУРЯАД ҮНЭН» ГАЗЕТЫН РЕДАКЦИ ХҮГЖЭЛТЭ ТҮГЭС СОЦИАЛИС АЖАБАЙДАЛЫЕ ЗОХЕОН БАЙГУУЛАГША МАНАЙ ҮЕЫН ХҮН ТУХАЙ ЭРХИМ ҺАЙН ОЧЕРКЫН ЗАНШАЛТА БОЛОҺОН КОНКУРСОО ДАХИНАА СОНОСХОБО. «Манай үеын хүн» гэжэ ниитэ гаршаг доро соносхогдоһон энэ конкурс хадаа урда жэлнүүдэй конкурснуудай хуулита үргэлжэлэлынь, урдаа табиһан гол зорилгоёо шиидхэхэ талаар үшөө шэнэ, гүнзэгышье алхамынь болохо бээз гэжэ уридшалан найдаха хүсэлтэйбди. Юуб гэхэдэ, энэ жэлнай манай ороной, совет арадай түүхэдэ онсо удхатай жэл шуу. КПСС-эй XXVI съездын жэл мүн. Энэ жэлдэ баталагдан абтаһан СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд ерээдүймнай ехэ замай үүдэн, найдамтай үндэһэн болохол. Нүгөө талаһаа, 1981 ондо манай түрэл хэлэн дээрэ гарадаг «Буряад үнэн» газетын түрүүшын номерой анха барлагдан гараһаар эгсэ жаран жэлэй ой гүйсэхэнь ха юм. Эдэ баярта үйлэ хэрэгүүд «Манай үеын хүн» гэжэ конкурсдо хабаадагшадай урма зориг бадаруулха, ухаан бодолойнь уран һабагша дайраха байха гэжэ этигэнэбди.

Конкурсдо ороһон материалнууд заншалта болоһон «Манай үеын хүн» гэһэн ниитэ гаршаг доро 1981 оной туршада толилогдожо байха.

Уран зохёолщодые, журналистнуудые, хүдэлмэришэн ба хүдөө бэшэгшэдээ, бүхы уншагшадаа энэ конкурсдомнай эдэбхитэйгээр хабаадажа, бэлиг, шадабарингаа ургалтые гэршэлэн харуулхые уряалнабди.

Конкурсдо илажа гарагшадта редакциин Хүндэлэлэй грамота инмэ шангуудтайгаар барюулагдахаар тогтоогдобо:

НЭГЭДЭХИ НЭГЭ ШАН — 100 ТҮХЭРИГ;

ХОЕРДОХИ ХОЕР ШАН — ТУД БҮРИНЬ 50 ТҮХЭРИГ;

ГУРБАДАХИ ГУРБАН ШАН — ТУД БҮРИНЬ 30 ТҮХЭРИГ;

«Буряад үнэнэй» конкурсдо эльгээдэһэн очеркын хэмжээн 8—10 хуудаһанһаа дээшэ байха зэргэгүй. Очеркын материалнууд гэдэргээ бусаагдахагүй.

Конверт дээрэнь «Очеркнуудай конкурсдо» гэһэн тэмдэг хэхыетнай гуйнабди.

Тус конкурсын дүнгүүд 1982 оной январиин 1-дэ соносхогдохо.

Ингээд лэ «Манай үеын хүн» гэһэн заншалта конкурсдомнай Та бүгэдэнэй эдэбхитэйгээр хабаадахые хүлеэнэбди.

Хүүгэдэй «Ленинец» клубай хүтэлбэрилэгшэд багашуулай сүлөө сагые һонирхолтойгоор, удха түгэлдэрөөр эмхидхэхын тула ехэ оролдолго гаргадаг юм. Шэнэ номуудые, газетэнүүдые уншалганууд үхибүүдэй анхарал татадаг, һонирхол үүсхэдэг байна. Заримдаа хамтаараа кино харадаг.

Эндэ эхин классай һурагша хүбүүд, басагадые хатар нааданда, дуунда һургадаг юм.

Эдэ бүгэдэнһөө гадна, спортын элдэб мүрысөөнүүд үнгэргэгдэдэг. Энэ клубай гэшүүд бүмбэгэтэй хоккейгээр Железнодорожно райондо хоёрдохи һуури эзэлээ һэн.

Гурбадахи интернат һургуулиин даамшадай команда һаяхан эдэнэртэ айлшаар ерэбэ. «Ленинец» клубай гэшүүд айлшадаа халуунаар угтаа. Энэ мүрысөөндэ интернат һургуулиин команда 10,5:7,5 тоотойгоор шүүһэн байха юм. Республикын даамай федерациин түрүүлэгшэ, хүүгэдэй спортын һургуулиин тренер Феликс Завелинский энэ һонирхолтой мүрысөөе эмхидхэһэн байха юм.

Илагшадта дурасхаалта бэлэгүүд барюулагдаа. Уулзалгын гол шухала юумэниинь юуб гэхэдэ, бага балшар үхибүүдэй хоорондо тогтоһон хани барисаан болоно. Саашадаа эдэнэр нэгэ нэгэндээ айлшалжа байхые хэлсэбэ.

И. РАДИКАЛЬЦЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: мүрысөөнэй үе. Саананиь — Ф. А. Завелинский.

Авторай фото.

«ГЭРЭЛТЭ ТАБЛО» МЭДЭЭСЭНЭ

Винница хотын туршалгын заводто мэдээсэлэй техникын түбэй конструкторска бюро байгуулагданхай юм. «Гэрэлтэ табло» гэжэ нэрлэгдэһэн юрэ бусын түхеэрэлгэнүүд эгээл эндэ бүтээн гаргагдадаг. Оронойнгоо томо томо хотонуудаар аяншалагшад үдэшын боро хараанай буухалаар үндэр томо байшангууд дээрэ улаагаан үнгөөр аржылдан носожо, һубарилдан гүйлдэһэн үзэгүүдые анхаран хараһан байха.

Эгээл иимэ түхеэрэлгэ республикымнай ниислэл хотын түбэй түхэл шарайе шэмэглэн гоёобо. Аэрофлодой агентствын болон «Прогресс» кинотеатрай байшан дээрэ тодхогдоһон «Гэрэлтэ таблогой» утань 36 метртэ хүрэдэг. Электронно болон автомат аргаар гурбан янзын скоростёор хүдэлгэгдэдэг энэ шэнэ зүйлые худалдан абалгада, ашаглалгада дүн хамта 60 мянган түхэриг гаргашалагдаһан байна. Хойно хойноһоо һубарилдаһан үгэнүүдые «гүйлгэхын» тула хоёр инженер гү, али техник хүдэлдэг, тусхай редактор мэдээсэлнүүдэй программые тааруу зохидоор зохёодог уялгатай. 15 ватт хүсэтэй 10 мянган электрын лампануудай нэгэн доро носоходо, электронно аргаар залан хүтэлэгдэдэг «ТСД-У-1» түхэлэй таблодо түрүүшын мүрнүүд гаража, городоймнай ажалшадай нюдэ баясуулдаг, һонирхолыень үүсхэдэг болобо бшуу.

Республикын ажабайдалда болоһон тон шухала ушарнуудһаа эхилээд, соносхолнууд, сагай уларил тухай мэдээсэлнүүд өөрсэ янзаар олоной һонорто дурадхагдажа, дуулгагдажа байха юм.

— Предприяти болон эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд үйлэдбэридэ хабаатай шухала ушарай гараа һаа, таблогоор хүн зондо мэдээсэхэ аргатай. Жэшээлхэдэ, ямар нэгэн предприятида хүдэлмэришэдэй дуталдаһан тухай гү, али ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын шэнэ пунктын нээгдэһэн тухай тобшо һонинуудые дамжуулха хүсэлтэйшүүл тусхай мэдүүлгэнүүдые манда бэшэхэ ёһотой. Юуб гэхэдэ, энэмнай түлөөһэтэ юм шуу,—гэжэ арадай депутадуудай Улаан-Үдын горсоведэй гүйсэдкомой дэргэдэхи коммунальна ажахын управлениин начальник А. Н. Белошапкин мэдүүлнэ.

Г. ДАШЕЕВА.

АША ТУҺАТАЙ АЯНШАЛГА

Ключевскойн дунда һургуулиин һурагшад классайнгаа хүтэлбэрилэгшэ Л. А. Ландинатай Петровск-Забайкальский хотоор аяншалһанаа бусаби. XIX зуун жэлдэ эндэ сүлэлгэдэ байһан декабристнуудай ажабайдал, намтартай танилсаха гэһэн зорилго эдиршүүлэй урда табигдаһан юм.

Нэн түрүүн түмэр замай вокзалай байшанда орожо, эндэ эмхидхэгдэһэн выставкэтэй танилсаа. Экскурсовод тус хотын байгуулагдаһан түүхэ тухай, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэһэн баатарлиг хүнүүдэй хуби заяан тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ. Удаань княгиня Трубецкаягай ажаһууһан гэртэ (мүнөө музей болгогдонхой) ошожо, тэндэ табигдаһан декабристнуудай хубиин хэрэгсэлэй зүйлнүүдые, хуушанай номуудые хужарлан хараа. А. Муравьевагай хүүр дээрэ ошоһон, Петровско каземадай македээр һонирхоһон байна.

Һурагшад энэ аяншалгаяа хабарай амарилтын үедэ үргэлжэлүүлхэ зорилготой.

Л. ВИЛЬМОВА.
Загарайн район.

АНХАН ШЭЛЭҺЭН МЭРГЭЖЭЛЭЭРЭЭ

«Районой эрхим жолоошон» гэһэн нэрэ зэргэ олоходоо, Г. П. Истомин урмашан баясаа һэн. «Зырянский» совхоздоо бусадай дундаһаа онсо шалгаржа, район доторoo иигэжэ суурхаба бшуу.

Ажалдаа шалгарагшын намтар тон лэ юрын юм. Нестерово тосхондо түрэһэн. Найман класс дүүргэһэнэй удаа, Улаан-Үдын лесотехникумдэ һуралсахаар ороо. Эндэһээ армиин албанда мордоо һэн. Эрхим һайнаар алба хэһэнэйнгээ түлөө элдэб шагналнуудта хүртэһэн байха. Гэртээ бусажа ерээд, техникумээ дүүргээ.

Тусхай дунда һургуулитай болоод, ямаршье леспромхоздо хүдэлхөөр һааб даа. Теэд түрэл нютагтаа, танил хүнүүдэйнгээ дунда хүдэлхэ дураниинь булижа, машина жолоодожо эхилээ һэн. Энэ ажалдань һуралсалайнь үедэ олоһон эрдэм мэдэсэнь ниилээд лэ хэрэгтэй байгаа.

Үнгэрһэн жэлэй дүнгүүдээр түрүү жолоошон коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Ажалайнгаа намтарые жолоошоноор эхилһэн Г. П. Истомин бүхы наһаараа энэ мэргэжэлдээ үнэн сэхэ байхаар шиидэнхэй.

Н. УГРЮМОВ.
Прибайкалиин район.

БАЯН ОЛЗОТОЙ БУСАНА

Агнууриин хаһын энэ үедэ мэргэн шадабаритайшуул шалгардаг гээшэ. Баунтын коопзверопромхозой Багдаринай участогой ан олзоборилогшо Б. Н. Божедомов 103 хэрмэ, 11 булга, 35 хүдүү, 1100 түхэригэй сэнтэй туруута ангай мяха тушаажа, олзотой омогтой ябаһанаа гэршэлбэ. Мүн лэ һайн дурааараа агнуури хэдэг А. В. Баклашкин 131 хэрмэ, 365 түхэригэй сэнтэй ангай арһа тушаагаа.

Шэнэ жэлэй түрүүшын арбан хоногой дүнгүүдые абаад хараа һаа, участогай ангуушад 530 хэрмэ, 20 булга, 21 үен олзоборилоо. Мүн лэ тайгада ажамидардаг хүдүү, һойр, шандага буудажа, 2556 түхэригэй продукци тушааһан байна.

А. ЦЫРЕНОВ.

ОДОТО ЭСТАФЕТЭД ХАБААДАН

ТЕЛЕВИДЕНИ

Февралиин 1-һээ 8 болотор

ФЕВРАЛИИН 1 ВОСКРЕСЕНИ,

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00—«Время» 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 10.05—«Будильник». 10.35 — «Советскэ Союзда алба хэнэб!». 11.35—«Элүүр энхэ байлга». 12.20—«Үглөөнэй почто»—хүгжэмтэ программа. 12.50—«Наука ба техникэ» — киножурнал. 13.05—«Хүдөөгэй час». «СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд тушаа КПСС-эй ЦК-гай проект зүбшэн хэлсэнэбди». 14.05—«Хүгжэмтэ киоск». 14.35—«Чеховэй зохёолнуудай хуудаһануудаар». Москвагай М. Горькиин нэрэмжэтэ ССР Союзай академическэ театрай фильм-зүжэг. 16.45—«Доной коммунистнууд». «Тариһанаа хадахаш». Залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ коммунистнуудай оруулһан хубита. Дамжуулгада КПСС-эй Ростовско обкомой нэгэдэхи секретарь И. А. Бондаренко, Шахты хотын КПСС-эй Первомайска РК-гай нэгэдэхи секретарь Р. И. Тарануха, Социалис ажалай Герой, КПСС-эй XXVI съездын делегат М. П. Чих гэгшэд дамжуулгада хабаадаха. 17.30 —«Футболой шэнжэлэл». 18.00 — Мультфильмнүүдэй программа. 18.30—Уласхоорондын һонин. 19.15—«Голубой портрет»—уран һайханай фильм. 20.40—«Киногоор аяншалагшадай клуб». 12.30—«Время». 22.05 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Динамо» (Минск) —ЦСКА (2-дохи ба 3-дахи үенүүд). 00.15—Шэнэ һонин.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 2

Улаан-Үдэ. 18.00 — Дамжуулгын программа. 18.05 — Мультфильмнүүд. 18.15 — «Үүсхэлэй жэгүүр далинууд» гэһэн циклһээ. 19.15 — Дамжуулгын программа. 19.25 — «Саяан» гэһэн программа. Дамжуулгада ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин түрүүлэгшэ академик Т. Л. Гончаров ба СССР-эй АН-ай Сибириин отделениин хүрьһэ шэнжэлдэг институдай лабораториие даагша биологиин эрдэмэй доктор Г. П. Гамзиков гэгшэд хабаадаха. 20.00 — Спортын һонин. 20.15 — М. Шатров. «Синие кони на красной траве». Шэтын областной драмтеатрай зүжэг. 22.10—Соносхолнууд. 20.20 — Буряадай АССР-эй Гостелерадиогой арадай инструментнүүдэй концерт.

ВТОРНИК, 3

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика 10.05 — «Онтохондо айлшаар». «Стоптанные туфельки» — уран һайханай телефильм. 11.05 — «Киногоор аяншалагшадай клуб». 11.55 — Шэнэ һонин. 15.25 — Дамжуулгын программа. 15.30 — Шэнэ һонин. 15.50 — Советскэ Союз ба Румыниин Социалис Республика хоёрой хоорондо хани барисаан, харилсаа холбоон ба бэе бэедээ туһалалсалга тухай Договорто гар табигдаһаар 30 жэлэй ойдо киногой программа. 16.20 — «Түрэл байгаалимнай». 16.40 — Волейболоор СССР-эй чемпионат. Эрэшүүл. «Автомобилист» (Л)—ЦСКА. 17.15 — Эдиршүүлдэ зорюулагдаһан хүгжэмэй үдэшэнүүд».

Улаан-Үдэ. 19.15 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа (буряадаар).

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 «Соно» гэжэ дуу, хүгжэмэй ансамблиин концерт (Латвиин ССР). 20.25 — «Түсэбтэ табан жэл ба коллектив». «Буладай хатуужадаг газар». Жданов хотын «Азовсталь» заводой металлургнуудай коллектив тухай. 20.55 — Л. И. Брежневэй номоор найруулагдан табигдаһан «Шэнэ газар» гэжэ олон серитэй баримтата фильм (4-дэхи сери). 22.00 — «Время». 22.35—«Искусствын уран бэлигтэн». СССР-эй арадай артистка А. Роговцева. 24.00 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.15 — «Экран» — теле-суглуулбари.

Москва. 19.15 — «Эрдэм наукын ажабайдал».

Улаан-Үдэ. 19.45 — «Театртай уулзалганууд». 20.45 — Соносхолнууд. 20.55 — «Манда айлшаар».

СРЕДА, 4

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.00 — Үхибүүдтэ. «Дүрбэн нүхэдэй ушарта ябадалнууд», «Димкын эрэ тахяахан», «Димка уурлаба». «Ральф, сайн!» — телефильмнүүд. 11.30—«Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 12.35 — Шэнэ һонин. 15.25 — Дамжуулгын программа. 15.30 — Шэнэ һонин. 15.45 — Үзбегэй ССР-эй телевидениин баримтата фильмүүд.

Улаан-Үдэ. 16.45—«КПСС-эй XXVI съездые угтуулан» (буряадаар). 17.00 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 17.30 — «Ород хэлэн». 18.00 — «Харюусагты, горнистнар!». 18.30 — Шри-Ланкын национальна һайндэртэ — Бэеэ даанхай байдалай үдэртэ. Шри-Ланкын дуу ба хатарай национальна ансамблиин концерт. 19.00 — «Манай сэсэрлиг». 19.30 — «КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтая!» Пензенскэ областиин «Кевдинский» совхозой директор, КПСС-эй XXVI съездын делегат В. Н. Сорокин тухай очерк. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.05—СССР-эй арадай артист Ю. Гуляевай концерт. 21.05 — Л. И. Брежневэй номоор найруулагдаһан «Шэнэ газар» гэжэ олон серитэй баримтата фильм (5-дахи сери). 22.00 — «Время». 22.35 — «Хүгжэмэй ажабайдал»—тележурнал. 23.50 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. ЦСКА — «Крылья Советов». Забһартань—«Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 16.45 — «Мэдэ ба шада» — эдир уран гартанда зорюулагдаһан дамжуулга.

Улаан-Үдэ. 17.30 —«Звездочка»—киноальманах. 18.30 — «Агитаторнууд болон политинформаторнуудта туһаламжа». 18.50 — Соносхолнууд. 19.00 — «Право на любовь» — уран һайханай фильм. 20.25—«Е. Беляев дуулана»—фильм-концерт.

ЧЕТВЕРГ, 5

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00— «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Харюусагты, горнистнар!». 10.35 «Бесприданница» — уран һайханай фильм. 12.00 — Шэнэ һонин. 15.25 —Дамжуулгын программа. 15.30 — Шэнэ һонин. 15.45 — Аэрофлодой үдэртэ. Баримтата фильм. 16.35 — Теннисээр уласхоорондын мүрысөөнүүд. Түгэсхэлэй наадан. 17.05 — Хүгжэм. 17.30 — «Телестадион».

Улаан-Үдэ. 18.00 —Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар). 18.15 — «Байгал»— мэдээсэлэй программа. 18.40 — «Проект зүбшэн хэлсэнэбди» гэһэн циклһээ.

Москва. 19.00 — «Бидэ БАМ баринабди». 19.35 — «Марусина карусель» — мультфильм. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — ЦТ-гэй ба ВР-гэй эстрадно-симфоническа оркестрэй концерт. 20.30 — «Олон түмэнэй Ленинскэ университет». 21.00 — Л. И. Брежневэй номоор найруулагдан табигдаһан «Шэнэ газар» гэжэ олон серитэй баримтата фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — Фигурна һолжоролгоор Европын чемпионат. Австриһаа дамжуулга. 23.35 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 23.50 — Спортын программа: 1. Санын спортоор СССР-эй чемпионат. Эхэнэрнүүд. 5 км. 2. Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Динамо» (М). — «Спартак» (2-дохи ба 3-дахи үенүүд).

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 18.00 — «Москва шадархи уулзалганууд». 18.30 — «Эдир уран бэлигтэн».

Улаан-Үдэ. 19.00 —Соносхолнууд. 19.10 — «Олимпиадатай хахасалга» — баримтата фильм. 20.00 — «Факел» — залуушуулай программа.

ПЯТНИЦА, 6

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА.

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Буратинын выставкэ». 10.35 — «Взлетная полоса» — уран һайханай телефильм. 11.45 — Шэнэ һонин 15.25 — Дамжуулгын программа. 15.30 — Шэнэ һонин. 15.50 — «Ленинэй зааһан замаар»— баримтата фильм. 16.50 — «Шатарай һургуули». 17.20 — «Маанадтай суг хэ, мандал адляар хэ, манһаа үлүү һайнаар хэ» — ГДР-һээ дамжуулга.

Улаан-Үдэ. 18.20 — «Саяан» — хүдөөгэй ажалшадта зорюулагдаһан дамжуулга. 18.50 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 19.20 —«ТВ-гэй адресат». 19.35 — «Зүүн Сибирь»—киножурнал.

Москва. 20.00 — «КПСС-эй XXVI съездые угтуулан». Үзбегэй ССР-эй телевидениин дамжуулга. 1. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Узбекистанай КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Ш. Р. Рашидов үгэ хэлэхэ. 2. «Убекистан. Баатаршалга үргэлжэлһөөр» — баримтата фильм. 3. Уран бэлигтэнэй концерт. 22.00— «Время». 22.35 — «Эрмитаж». Германиин искусство. 23.05 — Фигурна һолжоролгоор Европын чемпионат. Эрэшүүл. Юрын программа. Австриһаа дамжуулга. 00.05 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 00.20 —Санын спортоор СССР-эй чемпионат. Эрэшүүл. 15 км.

СУББОТО, 7

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.00 — «Таанад, түрэлхидтэ!». 10.30 — Бүмбэгэтэй хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. СССР — Швеци. (2-дохи тайм). Хабаровскһаа дамжуулга. 11.15 — Совет дуунуудай концерт. 11.45 — «Харгын аюулгүйн түлөө» 12.15 —«Манай адрес — Советскэ Союз». Хабаровска областиин уран һайханай коллективүүдэй хабаадалгатай дамжуулга. 12.50 — М. Горький. «В. И. Ленин» Очеркһоо хэһэгүүд.

Улаан-Үдэ. 13.50 —«Коммунистнуудһаа жэшээ абанабди» — һургуулиин үхибүүдтэ дамжуулга.

Москва. 14.20 —«Спортлотогой» 6-дахи тираж. 14.30 — «Хани нүхэсэл» — тележурнал. 15.02 — «Эрмитаж». Германиин искусство. 15.30 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 15.45 — «КПСС-эй XXVI съездые угтуулан». «Агууехэ номой бүлэгүүд» 10-дахи фильм. 16.45 — Мультфильмнүүд. 17.15 — «Ан амитадай ажамидарал». 18.15 — Боксоор уласхоорондын уулзалга. США — СССР. США-һаа дамжуулга. 19.15 — Политическэ шэнжэлэгшэ В. П. Бекетовэй хөөрөөн. «Ороной хүгжэлтын Гол шэглэлнүүдэй проект зүбшэн хэлсэлгэ». 19.45 — Аэрофлодой үдэртэ. Концерт. 20.35 — «Горожане» — уран һайханай фильм. 22.00 — «Время». 22.35 —Спортын программа: 1. Фигурна һолжоролгоор Европын чемпионат. Австриһаа дамжуулга. 2. Санын спортоор СССР-эй чемпионат. Эхэнэрнүүд. 10 км. 00.50 — Шэнэ һонин

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 13.50 — РСФСР-эй Гүрэнэй духовой оркестрэй концерт.

Улаан-Үдэ. Үхибүүдтэ. «Недопесок Наполеон III» — уран һайханай фильм.

ВОСКРЕСЕНИ, 8

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.45 — «Будильник». 10.15 — «Советскэ Союзда алба хэнэб!». 11.15 —«Элүүр энхын булан» гэжэ программын почто. 12.00 —«Үглөөнэй почто». 12.30 —«Советскэ Союз хилын саанахи айлшадай һанамжада». 12.45 — «Хүгжэмтэ киоск». 13.15 — «Доной коммунистнууд». 4-дэхи дамжуулга. «Үүсхэл». 14.00 — Бүмбэгэтэй хоккейгээр дэлхэйн чмпионат. Норвеги —СССР. (2-дохи тайм). Хабаровскһаа дамжуулга. 14.45 — «Хүдөөгэй час». 15.45 — «Мүнөөдэр—Аэрофлодой үдэр». 16.15 —«Киногоор аяншалагшадай клуб». 17.15 —.Фигурна һолжоролгоор Европын чемпионат. Эхэнэрнүүд. Австриһаа дамжуулга. 18.00 — Уласхоорондын һонин. 18.45 —Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Крылья Советов» — СКА (Л). (2-дохи ба 3-дахи үенүүд). 20.15 — «Ойн үльгэрнүүд» — мультфильм. 20.40 — «Энеэдэн ба ханяадан». Останкинадахи концертнэ студида болоһон зугаата үдэшэ. 22.00 — «Время». 22.30 — Европын эрхим фигуристнуудай бэлиг шадабарие харалга. Австриһаа дамжуулга. 01.00 — Шэнэ һонин.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34.05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-04335. Заказ № 27. Индекс 5801